

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KOLEKTİF EYLEMLER, LİDERLİK VE SOSYAL
MEDYA: GEZİ PARKI ÖRNEĞİ

Mete Sefa UYSAL

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Serap Arslan Akfırat

İZMİR-2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kolektif Eylemler, Liderlik ve Sosyal Medya: Gezi Parkı Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27.07.2016

Mete Sefa Uysal

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Kolektif Eylemler, Liderlik ve Sosyal Medya: Gezi Parkı Örneği

Mete Sefa UYSAL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Programı

Bu araştırmanın genel amacı kolektif eylemlere katılım, liderlik ve sosyal medya arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, kamuoyunda Gezi Parkı Eylemleri olarak bilinen 2013 yılı Haziran ayında gerçekleşen geniş katılımlı kolektif eylemlere katılımında sosyal değişim inancı, haksızlık algısı, öfke gibi sosyal psikolojik değişkenler ile liderliğin oynadığı rol araştırılmaktadır. Bunun yanı sıra kolektif eylemlere katılımın, aktif sosyal medya kullanıcılığı ile ilişkisini Gezi Parkı eylemleri özelinde araştırılması ve Gezi Parkı Eylemlerini sosyal medyadan izleyen ve sosyal medya liderlerinin çağrısı ile bu eylemlere katılan bireylerin, bu sosyal medya kullanıcılarının(liderlerin) çağrılarına hangi ölçütler çerçevesinde icabet ettiklerinin saptanması hedeflenmektedir.

Araştırmaya 256 kadın ve 147 erkek olmak üzere toplam 403 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırma verilerinin 114'ü kâğıt kalem yöntemiyle, 289'u ise internet üzerinden toplanmıştır. Katılımcılardan sırası ile Demografik Bilgi Formu, Haksızlık Algısı Ölçeği, Sosyal Değişim İnancı Ölçeği ve Kimlik-Liderlik Ölçeklerini doldurmaları istenmiştir.

Eylem çağrıları dikkate alınan farklı kanalların çağrılılarıyla Gezi Parkı eylemlerine katılımın temel yordayıcılarını test etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizlerinin sonuçlarına göre arkadaşların çağrılılarıyla eyleme katılımı öfke ve haksızlık algısı; kurum(sendika, örgüt, platform, siyasi parti) çağrılılarıyla Gezi Parkı eylemlerine katılımı sosyal değişim inancı, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin grup bir örnekliliği yordamaktadır.

Sahte ve anonim hesaplarla eylemlere katılımı haksızlık algısı ve öfke yordarken, kurumların(sendika, örgüt, platform, siyasi parti gibi) sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla eyleme katılımı haksızlık algısı, öfke ve liderin kimlik ilerleticiliği algısı yordamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kimlik Kuramı, Liderlik, Kolektif Eylemler, Sosyal Medya, Gezi Parkı Eylemleri, Sosyal Değişim

ABSTRACT

Master's Thesis

Collective Actions, Leadership and Social Media: Gezi Park Case

Mete Sefa UYSAL

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Psychology

Master Program

The main aim of this study is search to the relation between participation in collective actions, leadership and social media. In accordance with this purpose, role of illegitimacy perception, social change belief, anger and leadership on participation in the actions known as Gezi Park Protests that happened in July, 2013 is examined. Furthermore to research relation between participation in collective acitons and active use of social media in spesific to Gezi Park Protests and to determine how the protestors who follow the Gezi Park Protests from social media and attend to protests with the calls from social media leaders comply with these social media users(leaders) are the goals of this study too.

403 participants 256 women and 147 men have involed voluntarily this study. 114 of data was collected with paper and pencil survey and 289 of data was collected with online survey. Demographic Information Form, Perception of Illegitimacy Scale, Belief of Social Change Scale and Identity-Leadership Inventory were requested to fill out from participants.

Hierarchical Regression Analysis was conducted to testing main predictors of participation in Gezi Park Protests with the calls from different channels. To results of the hierarchical regression analysis, anger and perception of illegitimacy predict participation in protests with the calls from friends; belief of social change and evaluation of leadership such as perceptions of identity advancement of leader and group prototypicality of leader predict participation

in protests with the calls from institutions(unions, organizations, platforms, political parties).

Anger and perception of illegitimacy predict participation in protests with the calls from fake and anonymous social media accounts. Additionally, anger, perception of illegitimacy and perception of identity advancement of leader predict participation in protests with the calls from social media account belong to institutions such as unions, organizations, platforms and political parties.

Keywords: Social Identity Theory, Leadership, Collective Actions, Social Media, Gezi Park Protests, Social Change

KOLEKTİF EYLEMLER VE İNTERNET LİDERLİĞİ: GEZİ PARKI ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

1.1. KOLEKTİF EYLEMER	5
1.2. KOLEKTİF EYLEMLERE KATILIMI YORDAYAN GRUPLAR ARASI DEĞİŞKENLER	11
1.2.1. Haksızlık Algısı	11
1.2.2. Sosyal Değişim İnancı	12
1.2.3. Öfke	15
1.3.KOLEKTİF EYLEME KATILIMI YORDAYAN GRUP-İÇİ DEĞİŞKENLER: LİDER ÖZELLİKLERİ	17
1.4. İNTERNET LİDERLİĞİ VE ONLİNE POLİTİK KATILIM	20

İKİNCİ BÖLÜM

GEZİ PARKI EYLEMLERİ

2.1.GEZİ PARKI EYLEMLERİ ÖNCESİ	22
2.2.GEZİ PARKI EYLEMLERİ	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI VE BEKLENTİLER

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	28
-------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1.ÖRNEKLEM	31
4.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	31
4.2.1. Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığı	33
4.2.2. Haksızlık Algısı Ölçeği	33
4.2.3. Sosyal Değişim İnancı Ölçeği	33
4.2.4. Eylem Çağrılarına Uyulan Kanallar Ölçeği	36
4.2.5. Eylem Çağrılarına Uyulan Sosyal Medya Hesapları Ölçeği	36
4.2.6. Kimlik Liderlik Ölçeği	36
4.2.7. Öfke	38
4.3.İŞLEM	39

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER (CİNSİYET, EĞİTİM DURUMU, YAŞ, MESLEK) BAKIMINDAN GRUPLARARASI FARKLAR	40
5.1.1. Değişkenler Açısından Cinsiyet Farklılıkları	40
5.1.2. Değişkenler Açısından Eğitim Düzeyi Farklılıkları	43
5.1.3. Değişkenler Açısından Yaş Grubu Farklılıkları	46
5.1.4. Değişkenler Açısından Meslek Grubu Farklılıkları	48
5.2.GEZİ PARKI EYLEMLERİNE KATILMA SIKLIĞININ YORDANMASI	51

5.3. FARKLI KANALLARIN ÇAĞRILARIYLA EYLEME KATILIMIN YORDANMASI	53
5.4. FARKLI SOSYAL MEDYA HESAPLARININ ÇAĞRILARIYLA EYLEME KATILIMIN YORDANMASI	56
SONUÇ VE TARTIŞMA	64
KAYNAKÇA	70

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemenin Demografik Özellikleri

Tablo 2.1: Haksızlık Ölçeğinin cronbach alfa, özdeğer, açıklanan varyans, faktör yükleri ve madde-toplam korelasyonları

Tablo 2.2: Sosyal Değişim İnancı Ölçeğinin cronbach alfa, özdeğer, açıklanan varyans, faktör yükleri ve madde-toplam korelasyonları

Tablo 2.3: Kimlik Liderlik Ölçeğinin faktörlerinin cronbach alfa değerleri ve maddelerin faktör yükleri

Tablo 3: Değişkenler Arası Korelasyon Tablosu

Tablo 4.1: Bağımlı Değişkenlerde Cinsiyetler Arası Farklılıklar

Tablo 4.2: Bağımsız Değişkenlerde Cinsiyetler Arası Farklılıklar

Tablo 4.3: Bağımlı Değişkenlerde Eğitim Düzeyleri Arası Farklılıklar

Tablo 4.4: Bağımsız Değişkenlerde Eğitim Düzeyleri Arası Farklılıklar

Tablo 4.5: Bağımlı Değişkenlerde Yaş Grubu Arası Farklılıklar

Tablo 4.6: Bağımsız Değişkenlerde Yaş Grubu Arası Farklılıklar

Tablo 4.7: Bağımlı Değişkenlerde Meslek Grubu Arası Farklılıklar

Tablo 4.8: Bağımsız Değişkenlerde Meslek Grubu Arası Farklılıklar

Tablo 5.1: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.2: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Arkadaşlarının Çağrısıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.3: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Sendika/Örgüt/Platform Çağrısıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.4: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Siyasi Parti Çağrısıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.5: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Sahte ve Anonim Sosyal Medya Hesaplarının Çağrısıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.6: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Sendika/Örgüt/Platformların Sosyal Medya Hesaplarının Çağrısıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.7: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Siyasi Partilerin Sosyal Medya Hesaplarının Çağrılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.8: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Ünlülerin Sosyal Medya Hesaplarından Yapılan Çağrılarla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Tablo 5.9: Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Arkadaşlarının Sosyal Medya Hesaplarından Yapılan Çağrılarla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

EKLER LİSTESİ

EK: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

ek s.1

GİRİŞ

Bu araştırmanın genel amacı kolektif eylemlere katılım, liderlik ve sosyal medya arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda, bu çalışmada kolektif eylemlerin gerçekleşmesinde rol oynayan grup-içi ve gruplar arası süreçler, kamuoyunda Gezi Parkı Eylemleri olarak bilinen, 2013 yılı Haziran ayında gerçekleşen geniş katılımlı kitlesel eylemler örneği üzerinden incelenmektedir.

Grup kavramı sosyal psikolojinin en temel konularından biridir. Grup ile birey etkileşimini birçok sosyal psikoloji araştırmasında görmek mümkündür. Birey-grup etkileşimi çoğu zaman birey ile toplumsal dinamikler arasındaki ilişki şeklinde tezahür etmektedir. Birey ile toplumsal dinamikler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde sosyal psikoloji literatürüne bakıldığında 1950'lere, Muzaffer Şerif'in sosyal çatışma üzerine yaptığı çalışmalara kadar gitmek mümkündür. Bu sosyal çatışmalar birey ile grup arasında olabileceği gibi gruplar arası ve hatta birey ile toplum arasında da olabilecek şekilde en mikro düzeyden en makro düzeye kadar görülmektedir. En mikro düzeyde iki farklı izci grubundaki çocukların birbirleriyle rekabet etmesi de, en makro düzeyde kitlesel isyanlar ve kolektif hareketler de temelinde bir sosyal çatışma barındırmaktadır.

Muzaffer Şerif'ten bugünlere biraz daha yaklaştığımızda Sosyal Kimlik Kuramı bu tarz çatışmaları açıklamada oldukça kabul gören ve zamana dirençli bir takım varsayımlar ileri sürmektedir. Sosyal kimlik yaklaşımının genel kuramsal çerçevesi benlik algısı ile grup ve gruplar arası olguların arasındaki ilişkiye odaklanan pek çok sosyal bilişsel, motivasyonel, sosyal etkileşimsel, toplumsal düzeyli kuramdan oluşmaktadır (Abrams ve Hogg, 2001; Haslam, 2001: 40; Hogg, 2001). Bu kuramlar orijinal Sosyal Kimlik Kuramı (Hogg ve Abrams, 1988; Tajfel ve Turner, 1979), Benlik Kategorizasyonu Teorisi (Turner, 1985: 77; Turner, Hogg, Oakes, Reicher ve Wetherell, 1987) ve sosyal kimlik süreçleriyle ilgili diğer teorileri (Brewer, 1991: 475; Sedikides ve Brewer, 2001) içermektedir. Sosyal kimlik yaklaşımının temelini grup üyeliğinin benlik tanımlamasına katkı yaptığı varsayımı oluşturmaktadır. İnsanlar kendilerini yalnızca kendilerine özgü kişisel özellikler ve kişiler arası ilişkilerle ("ben") değil, aynı zamanda kendilerini ait hissettikleri kolektif özelliklerle ("biz") de tanımlarlar. Bu tanımlamanın ilk kısmı kişinin kişisel kimliğini ve kişisel

benliğinin temsil ederken, ikinci kısım sosyal kimliği ve kolektif benliği temsil etmektedir (Hogg ve Williams, 2000: 81; Sedikides ve Brewer; 2001; Brewer, 1991; Brewer ve Gardner, 1996: 83). Reicher (2008: 197) Sosyal Kimlik Kuramı'nın bu ayırımına katılmakla birlikte bu ayırımın bir yanlış anlaşılma doğurduğunu iddia etmektedir. Reicher'a göre bireyin sahip olduğu tüm benlikler sosyaldır, grupla ilişkilidir. Bireysel benlik için de kişi kendini diğerlerinden farklı özellikleriyle tanımlayabileceği bir insan grubuna ihtiyaç duyar. Sosyal Kimlik Kuramı'na göre, grup, insanların kendi benliklerine bir referans noktası oluşturabilmek için kendilerini yönlendirdikleri ayrı bir mekanizmadır. Yani, kişinin ait olduğu sosyal kategori, kişinin benlik tanımlaması için bir temel sağlamaktadır. Benliğin, bilişsel olarak bir grubun üyesi olarak tanımlanması, o gruba yüklenilen duygular ve değerlerle birlikte sosyal kimlik olarak adlandırılmaktadır (Tajfel, 1978: 273).

Sosyal kimlik kavramı grup üyeliğinin tutumları, duyguları ve davranışı nasıl şekillendiğine odaklanmaktadır. Grup üyeliğinin benlik algısına etkisi, benlik ve grubun psikolojik olarak "birleşmesi" ile ya da daha açık ifadesiyle benliğin iç grup prototipi (birörneği) tarafından yönetilmesi ile meydana gelmektedir. Sosyal kimlik bakış açısına göre, insanlar grupları bilişsel olarak prototipler olarak algılamakta, sınırları belirsiz özellikler (algılar, davranışlar, tutumlar, duygular) belirli bağlamlarda iç grubu yansıtmakta ve iç grup, ilişkili diğer grupla yani dış grupla açıkça farklılaşmaktadır. İç grup prototipi bilişsel "biz" temsili yaratarak, anlık durumsal bilgiler üzerinden gruplar arası farkı ve grup içi benzerliği maksimize etmekle kalmayıp gruplar arası ve grup içi bellekten ve grup tarihinden faydalanmakta hatta bu bilgiye otomatik olarak sahip olmaktadır. İç grup prototipi belirli bağlamlarda grup üyeliğine uygun özellikleri tanımlar ve emreder. Grup prototipi tipik bir grup üyesinden çok, ideale yakın bir grup üyesi tanımlamaktadır. Grup prototipi özellikleri benlik-kategorizasyonu süreci kanalıyla benlik özellikleri olarak içselleşir ve grupla ilgili ne varsa benlikle ilgili olarak deneyimlenir.

Bu bağlamda, ülkemizde 2013 yılının Mayıs-Haziran aylarında yaşanan Gezi Parkı eylemleri hem bireysel hayatlarda iz bırakan önemli bir deneyim olmuş, hem de Türkiye'de siyasal bağlamda bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Bu sebeple, oldukça uzun bir süre zarfında (yaklaşık bir ay), siyasal ve toplumsal olarak farklı

toplum kesimlerinin desteklediği bu kitlesel eylemlere katılımın sosyal psikolojik dinamiklerinin incelenmesi önemli bir hal almıştır.

Kolektif eylemler, insanların kendi gruplarının konumunu yükseltmek ve/veya ortak bir hedefe ulaşmak için grup olarak birlikte hareket etmeleri sonucu oluşan kitlesel eylemler olarak tanımlanmaktadır (Dowding, 2011). Bu tanımdan yola çıkarak, kolektif eylemlerin hem grup-içi hem de gruplar arası süreçleri kapsayan dinamik bir grup davranışı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, Gezi Parkı Eylemleri örneğinden yola çıkarak kolektif eylemlere katılımı rol oynayan liderlik gibi grup içi süreçlerle, gruplar arasındaki ilişkinin meşru/haklı algılanması, bu ilişkinin değişim ihtimaline yönelik inanç ve bu ilişkiden dolayı duyulan öfke gibi gruplar arası sosyal psikolojik değişkenler incelenmektedir.

Grup içi süreçler, kitlelerin kolektif eylemlerine katılımında rol oynayan, kolektif eylemleri düzenleyen ve/veya katılım çağrısı yapan liderlerin özellikleri -ki bu liderler sendika, dernek gibi kitle örgütlerinden siyasi partilere, arkadaş grubu liderlerinden sosyal medyaya kadar geniş bir yelpazede ele alınabilir- bağlamında araştırılmaktadır.

Ayrıca sosyal psikoloji alan yazınında kolektif eylemlere katılım üzerine farklı kuramsal yaklaşımlar ve süreç çalışmaları olmakla birlikte, günümüzde alışverişten kişiler arası ilişkilere kadar oldukça geniş yelpazedeki birçok sosyal davranışı etkileyen internet kullanımı ve onun kolektif eylemlere katılma süreçlerini nasıl etkilediğine ilişkin neredeyse hiç çalışma yoktur. Gezi Parkı eylemlerine katılımı sosyal medyanın oynadığı rol sıkça gündeme gelmiştir (Kuzuloğlu, 2013). İnternet ve sosyal medya kullanımının benlik algısı, izlenim yönetimi gibi bireysel faktörlerle ilişkisi gittikçe daha çok ilgi çeken ve çalışılan bir konu haline gelmektedir. Ancak kolektif eylemler gibi grup içi ve gruplar arası süreçlerin, internet kullanımının gittikçe arttığı günümüz koşullarında incelenmesi gerekli görülmektedir. Özellikle, Gezi Parkı Eylemlerini sosyal medyadan izleyen ve sosyal medya hesaplarının çağrısı ile bu eylemlere katılan bireylerin, internet lideri olarak adlandırabileceğimiz bu kullanıcıların çağrılarını hangi ölçütler çerçevesinde icabet ettikleri, önemli bir araştırma sorusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gruplar arası süreçler ise, eyleme katılanların gruplar arasındaki statü ilişkilerinin değişebilirliği inancı, iç-gruba yapılan muamelenin haksızlık olduğu yönündeki

algıları ve bu muameleye duyulan öfke gibi gruplar arası sosyal psikolojik değişkenlerin Gezi Parkı Eylemlerine katılımı oynadıkları roller bağlamında ele alınmaktadır.

Sonuç olarak, kolektif eylemlere katılımı rol oynadığı düşünülen liderlik gibi grup içi süreçlerle, gruplar arası değişkenlerin bir arada incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu gereklilikten hareketle bu çalışmada, Gezi Parkı eylemleri örneğinden yola çıkarak, kolektif eylemler, liderlik ve sosyal medya ilişkilerini incelemek amacıyla geçmişe dönük (retrospektif) bir tarama çalışması düzenlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ilk olarak kolektif eylemlerin ne olduğuna dair sosyal psikoloji alan yazınında yer alan genel tanımlara yer verilecek, sosyal psikoloji disiplini içerisinde farklı tarihsel dönemlerde kolektif eylemlere yönelik öne sürülen farklı kuramsal yaklaşımlar anlatılacaktır. Daha sonra yine sosyal psikoloji alan yazınında kolektif eylemlerle ilişkili bulunan kavramlar ve süreçlere ilişkin araştırma bulguları özetlenerek son yıllarda yapılan ve kolektif eylemler ile internet/sosyal medya ilişkisini ortaya koyan çalışmalardan bahsedilecektir.

1.1. KOLEKTİF EYLEMLER

Kolektif eylemler hatta genel olarak grup davranışları tarih boyunca sosyal psikoloji içinde önemli bir tartışma konusu olagelmıştır. Bu tartışmanın temelini grubun bir bütün olarak zihinde temsil edildiği düşüncesi oluşturmaktadır. Bu tarihsel sürece baktığımızda kolektif eylemlerin ve gruplar arası davranışların her zaman olağan, normal ve gerekli olarak görülmediğini, kimi dönemlerde zararlı ve irrasyonel olarak tanımlandığını görmek mümkündür. Öyle ki Reicher (2008: 183) grubu ve grup davranışını tanımlarken, “Fil Adam” metaforunu kullanmıştır. Reicher’a göre grup kavramı sosyal bilimlerin fil adamıdır ve bazen tuhaf, bazen patolojik ve bazen de canavar olarak görülmüştür. Ancak tıpkı Fil Adam gibi tüm bu korkutucu yanlarına rağmen her zaman ilgi çekici ve büyüleyici olmuştur.

McDougall (1908/1910), Durkheim’in (1947) “tek gerçek varlık toplumdur” fikrinden etkilenerek grup zihninin, insanların bireysel zihinlerinden bağımsız olduğunu iddia ettiği “grup zihni” tezini ileri sürmüştür (Hogg, 2004; Abrams ve Hogg, 1999). McDougall’ın grup zihni tezine göre sosyal gruplar özerk varlıklardır, kendi kuralları, yasaları, güçleri ve hatta bireylerin zihinlerinden bağımsız bir zihinleri vardır. Toplum, sosyal davranışın gerçek belirleyicisidir. Bu tez her ne kadar gruplar arası davranışların daha çok konuşulmasına kapı açsa da, sosyal

grupların kendi zihinleri ve güçleri olduğunu öne sürerek, sosyal değişimin olanaksızlığına ve bireyin edilgenliğine vurgu yapmaktadır.

McDougall'ın grup zihni tezinden etkilenecek kolektif eylemlerle ilgili daha sert görüşler ileri süren LeBon (1952), grup davranışını sosyal davranışın ilkel ve akıl dışı bir biçimi olarak ele almıştır. LeBon'un buna yönelik en temel örnekleri genellikle Fransız Devrimi sırasında basit, dürüst ve kendi halinde bir Fransız köylüsünün nasıl vahşileştiği şeklindedir. LeBon'a göre bireylerin kitleler içinde değişmesinin üç temel sebebi vardır. Bunlar, bireylerin kitle içerisinde hayvansal ve akıldışı içgüdülerini daha rahat şekilde dışa vuruyor olmaları, bulaşma özelliği ve telkindir. Eserlerinde, devrimlerden ve bilhassa Fransız Devrimi'nden hoşlanmadığını sıklıkla dile getiren LeBon, kitlelerin birer insan yığını ve kalabalıktan ibaret olduğunu ileri sürmektedir. LeBon'un kitlelere yönelik en temel çekincelerinden birisi de kitleleri değişken olarak tanımlıyor olmasıdır. Çünkü kitleler ilkel yaratıklardır ve değişkenlerdir; kasırganın yerden kaldırdığı, her yöne savurduğu, sonra tekrar yere düşürdüğü yapraklara benzerler. LeBon'a göre bireyin zekâ seviyesiyle orantılı kararlar almasının önüne geçen "yığın psikolojisi" sendikaların, siyasi partilerin hatta meclislerin çalışmalarına egemen olarak batı uygarlığının çöküşünü hazırlamıştır. LeBon'un bu grup davranışı tanımlaması, sosyal psikoloji yazınında büyük etki yaratmış ve kolektif eylemler gibi grup davranışları da uzun süre kötü ve istenmeyen bir sosyal davranış biçimi olarak görülmüştür ve Sherif'e (1966) kadar genel algı bu şekilde devam etmiştir.

Aslında bakıldığında o yıllarda bile grup hala ana akım sosyal psikoloji için uzak durulan bir konu olsa da yeni alternatif çalışmalar ve kuramlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunda Sherif'in (1966) gruplar arası çatışma tezinin oldukça büyük etkisi vardır. Sherif'e göre bireysel tutum ve kişilerarası ilişkiler sanılanın aksine gruplar arası çatışma ve önyargının ana sebeplerinden değildir. Birincil olan gruplar arası ortak ya da çatışan kolektif hedefler ve sosyal normlardır. Sherif'e göre bireysel tutumlar ikincil ve irrasyoneldir. Ama gruplar arası ilişkiler söz konusu olduğunda çatışmanın pek çok rasyonel sebebi vardır. Sherif bu çatışmanın sebep olduğu dış grup ayrımcılığı ve negatif stereotipilerin gruplar üstü hedefler ve gruplar arası işbirliğinin etkisi ile tersine çevrilebileceğini savunmuştur.

1970'lerin sonunda ortaya çıkan Sosyal Kimlik Kuramı ile birlikte grubu dışlayan sosyal psikoloji anlayışı son bulmuştur. Sosyal Kimlik Kuramı'na göre sosyal davranışlar kişiler arası davranışlar ile gruplar arası davranışlar arasında bir süreklilik boyunca çeşitlenmektedir. Tamamıyla kişilerarası bir davranış yalnızca kişisel özellikler ve iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu bir kişiler arası ilişkiyle şekillenen davranışlar, tamamıyla gruplar arası bir davranış yalnızca iki veya daha fazla kişiden oluşan bir sosyal kategori tarafından belirlenen davranışlardır. Ancak Sosyal Kimlik Kuramı'na göre salt kişiler arası davranış veya salt gruplar arası davranış sosyal hayatımızda karşımıza çıkması pek de olası sosyal durumlardan değildir. Sosyal davranışlar genellikle bu iki uç arasında bir denge ve süreklilik içerisinde gerçekleşmektedir (Tajfel, 1978; Tajfel ve Turner, 1979). Sosyal Kimlik Kuramı'nın sosyal davranışı sert kategoriler çerçevesinde değerlendirmektense bir süreklilik olarak ele alması, ana akım sosyal psikoloji alan yazınında grup kavramının tekrar kabul görmesini kolaylaştırmıştır.

Grupların hiyerarşik yapı içerisindeki konumları, hem gruplar arası ilişkileri hem de grup-birey etkileşimini belirlemektedir. Sosyal Kimlik Kuramı, toplumu oluşturan sosyal grupların, güç ve statü bakımından farklılaştıklarına vurgu yapmaktadır. Ancak, toplumun bu hiyerarşik yapısı durağan ve değişmez bir yapı değildir. Tarihi, siyasi, ekonomik birçok farklı değişimle birlikte zaman içerisinde bazı gruplar düşük sosyal statülerden yüksek sosyal statülere geçebilirken, yüksek statüdeki gruplar da avantajlı konumlarını kaybedebilmektedir. Sosyal Kimlik Kuramı'na göre kolektif davranışlar ve sosyal hareketler gibi toplumun tamamını ilgilendiren grup davranışlarının anlaşılması gruplar arası hiyerarşik yapıyı yönlendiren makro-sosyal süreçlerin anlaşılmasıyla mümkündür (Abrams ve Hogg, 1998; Tajfel, 1978; Tajfel ve Turner, 1979).

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre grup üyeleri olumlu bir benlik imajı oluşturabilmek adına kendi gruplarını diğer grupların üyelerinden daha üstün görme eğilimindedirler. Hiyerarşik olarak üst bir konumda olan gruplar, üyelerine olumlu benlik imajı için gerekli olan kaynağı sağlayabilirken, daha düşük statülü gruplar olumlu benlik imajı için gerekli kaynağı sağlamakta sıkıntılar yaşamaktadır. Bu durumda düşük statülü grubun üyeleri, çeşitli stratejiler kullanarak olumlu benlik imajı için kaynak sağlamaya çalışırlar (Abrams ve Hogg, 1998).

Tajfel ve Turner (1979), bireylerin toplumun hiyerarşik yapısına dair öznel inanç sistemlerine sahip olduklarını belirtmektedir. Bu görüşe göre bireyler, mevcut toplumsal hiyerarşik yapıyı *geçirgenlik (permeability)*, *meşruiyet/haksızlık (legitimacy)* ve *değişmezlik (stability)* özelliklerine göre değerlendirmektedirler. Gruplar arasında geçişin mümkün olduğu hiyerarşik toplumsal yapılar geçirgen olarak tanımlanmaktadır. Var olan hiyerarşik toplumsal yapının adil bir biçimde oluşturulduğuna yönelik inanç, toplumsal yapının meşru olarak algılanmasına; hiyerarşik yapının meşru olmadığına yönelik inanç ise toplumsal yapının haksız algılanmasına sebep olmaktadır. Hiyerarşik toplumsal yapının varlığını grupların konumu arasında herhangi bir değişme olmaksızın koruyacağına dair inanç ise toplumsal yapının değişmez olarak algılanmasına sebep olacaktır. Bu inançlara göre şekillenen var olan toplumsal yapıya ilişkin öznel inanç sistemleri, bireyin toplumsal düzenin devamlılığını sağlamaya ya da değişmesine yönelik faaliyetlerde bulunmasına neden olmaktadır.

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre temel olarak iki farklı öznel inanç sistemi bulunmaktadır. Bunlar *sosyal hareketlilik* ve *sosyal değişim* inanç sistemleridir. Bireylerin, gruplar arası sınırları geçirgen, toplumsal sistemi değişmez ve meşru algıladıkları öznel inanç sistemi sosyal hareketlilik sistemidir. Bu inanç sisteminde birey, dezavantajlı statüdeki grubundan olumlu benlik imajı elde edemediği durumda, bireysel olarak konumunu değiştirmeyi hedeflemektedir. Bireye göre var olan hiyerarşik toplumsal sistem değişmez ve meşrudur ancak aynı zamanda bireyin kendi grubundan ayrılarak daha avantajlı bir konumdaki gruba geçmesine de olanak sağlamaktadır. Bu gibi durumlarda birey, kendi grubunu terk ederek avantajlı konumdaki grubun üyesi olmaya çalışarak olumlu benlik imajı edinmeyi hedeflemektedir (Tajfel, 1979; Abrams ve Hogg, 1998).

Toplumsal hiyerarşik yapı dezavantajlı konumdaki grubun üyelerinin avantajlı konumdaki gruba geçişine izin vermediği durumlarda sosyal değişim inancı oluşmaktadır. Bu inanç sisteminde bireyin, bireysel olarak daha avantajlı bir grubun üyesi olması mümkün olmadığı için olumlu bir benlik imajına ulaşabilmek için grubun konumunu bir bütün olarak yukarıya tanınması gerekmektedir. Bu durumda da toplumsal hiyerarşik yapının değişmezliği ve meşruiyet/haksızlığın değerlendirmesi sonucunda iki farklı olası strateji ortaya çıkmaktadır. Birey var olan durumu

değişmez ve meşru olarak algılıyorsa, duruma bilişsel bir alternatif üretememekte ve *sosyal yaratıcılık* stratejisine başvurmaktadır. Sosyal yaratıcılıkta olumlu benlik imajına ulaşabilmek adına üç farklı yol izlenebilmektedir. İlk olarak avantajlı grupla yapılan sosyal karşılaştırmanın boyutu değiştirilebilir. Örneğin Amerika’da siyahlar sosyal statü olarak beyazlardan daha dezavantajlı bir konumda yer alıyor olsa da, sportif başarı söz konusu olduğunda daha iyi bir konumda olduklarını düşünerek olumlu bir benlik imajı için kendilerine kaynak yaratabilirler. Sosyal yaratıcılıkta kullanılabilecek ikinci strateji dezavantajlı grubun kendisiyle ilişkilendirilen olumsuz özellikleri değiştirmek için çaba sarf etmesidir. Grup üyeleri grupla ilişkilendirilen ve olumsuz olarak algılanan özelliklerin yerine olumlu özellikler koymaya çalışmaktadır. Sosyal yaratıcılıkta kullanılabilecek son strateji ise dezavantajlı grubun sosyal karşılaştırma yaptığı grubu bütünüyle değiştirmesidir. Dezavantajlı grubun üyeleri, avantajlı grupla bir sosyal karşılaştırma içerisine girmektense, kendilerine farklı bir dezavantajlı grup bularak olumlu benlik imajı için kaynak sağlayabilmektedir.

Sosyal değişim inancı kapsamında gerçekleştirilebilecek ikinci strateji *sosyal rekabettir*. Bireyler var olan hiyerarşik toplumsal sistemin haksız ve değişebilir olduğuna inanıyorlarsa, var olan sisteme alternatif bir sistemin varlığını bilişsel olarak üretebilmektedirler. Bu bilişsel alternatifin üretilmesi sonucunda ise bireyler var olan toplumsal hiyerarşik sistemi değiştirerek kendi dezavantajlılıklarına bir son vermek adına başta kolektif eylemler olmak üzere kolektif stratejiler kullanırlar.

Kolektif eylemler, insanların statülerini yükseltmek ve/veya ortak bir hedefe ulaşmak için grup olarak birlikte hareket etmeleri sonucu oluşan kitle hareketleridir (Dowding, 2011). Kolektif eylemler, sokak gösterilerinden grevlere, imza kampanyalarından boykotlara kadar çeşitlilik gösteren çok sayıda eylemi kapsamaktadır. Ancak bütün bu eylem biçimlerindeki ortak nokta grup olgusudur. Kolektif eylemler, bir grup insanın, grup amaçları doğrultusunda ortaya koydukları grup davranışıdır. Tajfel ve Turner (1979: 33), kolektif eylemlerin temel sebebinin grup üyelerinin yaptığı sosyal karşılaştırma sonucunda kendi gruplarını (iç-grup), diğer gruptan (dış-grup) daha az değerli bulması, yani olumsuz sosyal kimliğe sahip olması, bunun sonucunda da bu hiyerarşik yapıyı değiştirerek kendi grubunu daha

değerli bir noktaya getirmek istemesi, yani olumlu bir sosyal kimliğe sahip olmaya çalışması olduğunu öne sürmüştür. Wright ve Tropp (2002: 203) da kolektif eylemleri kişilerin grubun durumunu bir bütün olarak daha iyi bir noktaya taşıma amacıyla grubun bir savunucusu olarak hareket etmesi durumu olarak tanımlamıştır.

Sosyal Kimlik kuramcılarından Reicher'ın (1982, 1984, 1987), kolektif eylemler ile ilgili görüşleri özellikle dönemin kolektif eylemlerle ilişkili olarak gördüğü baskın kavramlar olan irrasyonallite ve kimiksizleşmeye (bkz. LeBon) karşıdır. Reicher kolektif eylemleri, Tajfel'in Sosyal Kimlik Kuramı çerçevesinde ele alarak insanların kolektif eylemlere katılmasını, bulaşma etkisi veya sosyal kolaylaştırma sebebi ile değil, ortak bir sosyal kimliğin etkisi ile açıklamaktadır. Bu ortak kimlik bir tür normatif düzenleyici olarak görülmektedir. Bu yaklaşımda klasik kuramlarından farklı olarak, kolektif davranış kontrolsüz şiddet veya içgüdüsel davranışlar ile ilişkilendirilmemekte, tersine çok büyük çeşitlilikte normlara sahip farklı sosyal kimliklerin çatışmalarını daha barışçıl ve çözüme dayalı bir şekilde ortaya koyabildiği bir kaynak olarak görülmektedir.

Hem Gamson (1992) hem de Klandermans (1997), kolektif eylemler çerçevesinde “kolektif eylemlere katılmanın mantıklı görünmesini sağlayan ortak ve merkezi bir akıl oluşmasına hizmet eden kolektif inançlar bütünü” kavramını tartışmışlardır. Araştırmalar, sosyal adaletsizlik ve gruplar arası ayrımcılık durumlarında, dezavantajlı grubun üyelerinin sıklıkla kolektif stratejilerden bireysel stratejileri kullandıklarına işaret etmektedir (Lalonde & Silverman, 1994: 78; Wright ve ark., 1990: 994). Öte taraftan, bu dezavantajlılık durumunun bireysel stratejilere değil de kolektif eyleme dönüşmesini belirleyen pek çok farklı dinamik, sosyal psikoloji alan yazınında da bunun belirleyicisi olabilecek pek çok olası açıklama vardır. Van Zomeren, Postmes ve Spears'ın (2008: 504) yaptığı ve kolektif eylemle ilgili 180 çalışmanın meta-analizini kapsayan çalışmaya göre, bu sosyal olguyu açıklayabileceğine inanılan üç temel psiko-sosyal perspektif ön plana çıkmaktadır: Adaletsizlik, etkililik ve kimlik.

Hem Sosyal Kimlik Kuramı'nın temel varsayımları, hem de yukarıda bahsedilen meta-analiz çalışmasının sonuçları, genel olarak grup davranışını, özel olarak da kolektif eylemleri gruplar arası sürecin ürünü olarak ele almaktadırlar. Grup üyelerinin, kendi gruplarını bir diğer grupla karşılaştırmaları sonucu

adaletsizlik/haksızlık algılamaları, diğer grupla kendi grupları arasındaki ilişkilerin değişebilir ve değiştirilebilir olduğuna dair inanç taşımaları gibi kavramlar gruplar arası bağlamın, grup üyeleri tarafından nasıl algılandığına ilişkindir. Aşağıda sosyal psikoloji alan yazınında üzerinde en sık durulan ve araştırmalara konu olan bu gruplar arası değişkenler anlatılacaktır.

1.2. KOLEKTİF EYLEMLERE KATILIMI YORDAYAN GRUPLAR ARASI DEĞİŞKENLER

Bu bölümde sosyal psikoloji alan yazınında kolektif eylemlere katılımı açıkladığı düşünülen temel kavramlar üzerinde durulacaktır. Özellikle sosyal kimlik kuramının kolektif eylemleri açıkladığını düşündüğü haksızlık algısı, sosyal değişim inancı, kitlesel öfke ve lider etkililiğinin değerlendirmesi kavramları üzerinde durulacak ve bu kavramların kolektif eylemlere katılım ile ilişkisine yönelik genel kuramsal çerçeveye değinilecektir.

1.2.1. Haksızlık Algısı

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre haksızlık algısı, iç grup üyelerinin, iç grup ile dış grup arasındaki sosyal statü farkını meşru ve adil bulmaması durumudur (Tajfel, 1978; Tajfel ve Turner, 1986).

Sosyal psikoloji alan yazınında kolektif eylemlerle ilgili olarak Göreli Yoksunluk Kuramı (Walker ve Smith, 2002) da, Sosyal Kimlik Kuramı (Tajfel, 1978: 77; Tajfel ve Turner, 1979: 33) da bireylerin grup temelli dezavantajlılık, haksızlık ve adaletsizlik algılarına odaklanmaktadır. Tajfel'e göre (1978) bireyler, mevcut sosyal hiyerarşik durum ile ilgili bir haksızlık algıladıklarında üç temel strateji kullanma eğilimindedirler. Bunlardan sosyal yaratıcılık, bireysel stratejiler ve kolektif stratejilerdir. Eğer gruplar arası sınırlar geçirgense, yani kişinin hiyerarşik olarak avantajlı konumdaki grubun üyesi olabilme durumu varsa bireysel stratejileri kullanarak kendini o grubun bir üyesi haline getirmeye çalışır. Eğer gruplar arası sınırlar geçirgen değilse bireyin sosyal yaratıcılık yerine kolektif stratejileri seçmesinin en temel belirleyicisi sosyal değişim inancıdır. Eğer bireyler sosyal

değişimin mümkün olmadığı inancına sahiplerse kolektif stratejiler yerine, aşağıya doğru bir sosyal karşılaştırma kullanarak sosyal kimliğini yüceltmenin yollarını aramaktadır veya söz konusu hiyerarşik durumu meşrulaştırarak haksızlık algısını minimize etmektedir.

Toplumsal bağlamda, hiyerarşik yapılanmanın haksızlık olduğunu düşünmek çok sık yaşansa da hiyerarşilerin haksızlığıyla mücadele etmek pek sık rastlanan bir şey değildir. Örneğin birçok kişi sınıf sorununun varlığından haberdardır ve gelir adaletsizliğini, fırsat eşitsizliğini ve bu hiyerarşik düzeni haksız bulmaktadır. Ancak söz konusu sınıf mücadelesi olduğunda oldukça az sayıdaki kişi bu konuda bir kolektif hareketlilik için yer almaktadır. Bu durum dezavantajlılık durumlarında sıklıkla kolektif stratejilerden bireysel stratejiler kullanılmasının sonucu, hiyerarşilerin bu kadar dirençli olmasının ise sebebidir. Politik sosyolog Seymour Martin Lipset'e göre (1983: 64) meşruluk kavramı politik gücün var olan politik sistemlerin ve kurumların toplum için en uygun olanı olduğu inancını yaratma ve sürdürme kapasitesiyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla politik sistemlerin ve kurumların işleyişinin en uygun işleyiş olduğu inancını yaratma ve sürdürmede sıkıntılar yaşadığında haksızlık algısı oluşmaya başlamaktadır.

Özetle, dezavantajlı grubun üyeleri mevcut toplumsal durumu ve gruplar arası hiyerarşiyi meşru olarak algılamadıkları durumlarda, haksızlık algısı hissetmektedirler ve bu haksızlık algısı bireyin kolektif eylemlere katılımındaki en temel değişkenlerden birisidir. Bu araştırma özelinde de haksızlık algısının Gezi Parkı eylemlerine katılımın önemli yordayıcılarından birisi olduğu düşünülmektedir.

1.2.2. Sosyal Değişim İnancı

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre sosyal değişim inancı iki temel kavram üzerine şekillenmektedir. Bu kavramlar değişebilirlik ve grup etkililiği kavramıdır. Orijinal Sosyal Kimlik Kuramı'na baktığımızda Tajfel (1978), özellikle değişebilirlik kavramı üzerinde durmuştur. Değişebilirlik kişinin mevcut hiyerarşik durumun değişebileceğine veya mevcut hiyerarşik durumdaki gruplar arası farkların azaltılabileceğine yönelik inanç olarak tanımlanmaktadır (Tajfel, 1978; Tajfel ve Turner, 1986).

Değişebilirlik algısı bireyin durumla ilgili değerlendirmesine bağlı olarak durumun kolektif hareketler (grubun bir bütün olarak hareket etmesi) sonucu ne denli değişebilir olduğuna yönelik yargısını belirtmektedir. Değişebilirlik algısı grup etkililiği inancıyla karıştırılabilir olsa da grup etkililiği kişinin gruba ilişkin değerlendirmesini yansıtırken, değişebilirlik algısı duruma özgü bir değerlendirme ve grubun yeteneklerinden öte durumun ve var olan toplumsal düzenin rasyonel olarak değişebilir görülüp görülmemesiyle ilgilidir.

Tajfel'e göre (1982: 17), bireyin gruplar arası bir davranışın içinde yer alması için öncelikle gruplar arası güç ilişkilerini değerlendirmesi gerekir. Bu değerlendirmenin temelinde ise bir meşruluk değerlendirmesi ve sosyal eşitsizliğin değişebilirliği üzerine bir değerlendirme yatar. Kişi ancak gruplar arası statü farkının haksız olduğunu düşünürse ve bu sosyal adaletsizliği değişebilir bir durum olarak algırsa gruplar arası statü farkını değiştirmek için kolektif çaba sarf eder.

Öte taraftan grup etkililiği inancı kabaca grup üyelerinin grubun kolektif bir eylem sırasında başarı olasılığına olan inançlarını belirtmektedir. Bireylerin gruplarının etkililiğine olan inançları (Mummendey ve ark., 1999: 76; Van Zomeren ve ark., 2004: 649) ve sosyal değişimi sağlamak için kaynakların mobilizasyonunun (Klandermans, 1984: 583; McCarthy & Zald, 1977: 1212) kolektif eylemlere katılımı yüksek ilişki gösterdiğini savunan araştırmalar mevcuttur. Grup etkililiği ve kolektif eylem ilişkisine bakıldığında iki türlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır. İlki, grup etkililiğinin kolektif eylemlere katılım üzerindeki doğrudan etkisiyken, diğeri grup etkililiği inancının grup özdeşleşmesi ilişkisi üzerinden dolaylı olarak kolektif eylemleri yordamasıdır.

Barrack Obama'nın "Yes we can (Evet başarabiliriz)" sloganıyla başarıya ulaşması politik katılım söz konusu olduğunda sosyal değişim inancının ne kadar önemli olduğunun göstergelerinden yalnızca birisidir. Bu slogan, sosyal değişimi "başarıp başaramayacağımız" sorusuna olumlu cevap alabilmek için gerekli iki psikolojik süreci gözler önüne sermektedir. İlk olarak "biz", bireylerin sosyal değişim amacını birlikte paylaşan bir grup olarak tanımlanma zorunluluğu mesajını vermektedir. İkincisi ise, "Başarabiliriz", grubun sosyal değişim umudunu yerine getirmek için güce ve inanca ihtiyacı olduğu mesajını vermektedir.

Aralarındaki nedensellik ilişkisi bir paradoks halini almış olsa da, pek çok araştırma göstermektedir ki grup etkililiği algısı ile grup özdeşleşmesi pozitif yönde ilişki göstermektedir (Kelly ve Breinlinger, 1995: 41; Mummendey ve ark., 1999: 76; Van Zomeren, Postmes ve Spears, 2008: 520; Van Zomeren, Leach ve Spears, 2010: 1055). Bu iki önemli değişken arasında sebep-sonuç ilişkileri kurmaya çalışan çalışmalar da vardır ve genellikle grup özdeşleşmesinin grup etkililiği algısını arttırdığını öne sürmektedir (Klandermans, 1997; Walker ve Smith, 2002). Genel yönelim bu yönde olsa da, grup özdeşleşmesinin grup etkililiği algısı üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını gösteren bazı araştırmalar vardır. Örneğin Van Zomeren ve arkadaşları (2008), bireyin grup kimliğinin etkinliğini, başka bir deyişle birey için dikkati çekiciliğini ve kolay akla gelmesini, deneysel bir takım manipülasyonlarla azalttıklarında bunun grup etkililiği inancını azaltmadığını bulmuşlardır. Başka bir araştırmada ise Simon ve arkadaşları (1998: 646), sosyal hareketlerle bireylerin grup özdeşleşmesi artarken, grup etkililiği inancında bir değişim gözlenmediğini rapor etmişlerdir.

Grup etkililiği ile grup özdeşleşmesi arasındaki ilişkinin kolektif eylemlere katılıma olan etkisi üzerine bir diğer görüş de, grup etkililiğinin kolektif eyleme katılım eğilimini arttırarak grup özdeşleşmesini arttırdığı yönündedir. Bu görüşe göre bireyler kolektif eyleme katılım eğilimi vasıtasıyla grup kimliklerini ortaya koymaktadır ve böylece grup özdeşleşmesi süreç içerisinde artmaktadır (Van Zomeren ve ark.,2004: 649; Drury ve Reicher, 2005: 35).

Bir başka görüşe göre ise grup kimliğinin daha az belirgin olduğu gruplarda bireyler grup ilişkilerine daha az odaklıdır, daha az grup temelli öfke deneyimlerler ve bunlardan dolayı kolektif eylem eğilimleri çok güçlü olmayan bir görüntü sergilerler. Yine de böyle gruplarda bile insanlar eğer kolektif eyleme katılmanın kendileri için efektif ve faydalı olduğunu düşünüyorlarsa kolektif eyleme katılma eğilimi göstermektedirler (Doosje ve ark.,2002: 57; Ellemers ve ark., 1999). Dolayısıyla grup etkililiği, grup kimliğinin daha az belirgin olduğu durumlarda daha yordayıcı bir hal almaktadır. Yine de, grup kimliği belirgin olsun ya da olmasın, bir bütün olarak sosyal değişim inancının kolektif eylemlere katılımı çok önemli bir yordayıcı olduğu düşünülmektedir. Sosyal değişime yönelik güçlü inançlar bireylerin grubun amaçlarına odaklanarak kolektif eylemlerde daha yüksek çaba ortaya

koymasına sebep olmaktadır (Bandura, 1995: 1, 1997; Mummenday ve ark., 1999: 76). Buna paralel olarak grubun etkili olduğuna, dolayısıyla da sosyal değişimin mümkün olabileceğine duyulan inancın, gerçekten grubun etkisini ve performansı arttırdığına (Prussia ve Kiricki, 1996) ve bireylerin artan sosyal değişim inancının da grup özdeşleşmesini arttırdığına yönelik güçlü kanıtlar vardır (Doosje ve ark, 2002: 57; Ellemers, 1993: 22; Mummenday ve ark., 1999: 76; Tajfel, 1978: 77). Daha spesifik olarak, grup etkililiği inancı kolektif eyleme katılım isteğini arttırarak grupla özdeşleşmeyi arttırmaktadır. Grup etkililiği inancına dayalı kolektif eyleme katılım bireylerin ortak grup kimliklerini eylemlere yansıtma hissini arttırarak grupla özdeşleşmeyi arttırmaktadır (Van Zomeren ve ark., 2010: 1055). Bir başka deyişle, grup etkililiği temelli kolektif eylemler kimliği eyleme yansıtmanın önemli bir yoludur (Reicher, 1996: 115; Tajfel, 1978: 77; Tajfel ve Turner, 1979). Paylaşılan bir kolektif eyleme katılım eğilimi bireylerin grup kimliğini ortaya çıkaran ve güçlendiren bir etki yapmaktadır (Drury ve Reicher, 2005: 35; Ellemers, 1993: 22; Leach, Mosquera, Vliek ve Hirt, 2010: 535).

Özetleyecek olursak kişiler, çoğunlukla sosyal değişimin mümkün olmadığını düşündüğü durumlarda aşağıya doğru bir sosyal karşılaştırma yapmakta ve böylece durumları daha az haksız algılamaktadır. Sosyal değişim inancının haksızlık algısı ve kolektif eylemlere katılımı olan ilişkisine baktığımızda, bireyler, durumu haksız bulduğu halde sosyal durumu değişebilir bulmuyorsa, yani sosyal değişim inancı yok veya azsa, kolektif eylemlere katılımdansa yine bireysel ve yaratıcı stratejileri kullanmaya devam etmektedir. Dolayısıyla haksızlık algısı çoğu durumda kolektif eylemlere katılım için tek başına yeterli olmamaktadır. Haksızlık algısı ve sosyal değişim inancı bir arada bulunduğu kolektif eylemlere katılım için çok önemli bir motivasyon meydana geldiği söylenebilir. Bu araştırma özelinde de Gezi Parkı eylemlerine katılımda sosyal değişim inancının çok önemli bir yordayıcı olduğu düşünülmektedir. Gezi Parkı eylemleri kapsamında sosyal değişim inancı iki temel üzerine inşa olmuştur. Öncelikle Gezi Parkı'nın yıkılma kararının değişebilir olup olmadığının, devamında ise genel toplumsal hiyerarşik düzenin değişebilirliğinin değerlendirilmesi üzerine bir sosyal değişim inancı olduğu düşünülmektedir.

1.2.3. Öfke

Van Zomeren ve arkadaşları (2004: 649; 2012: 180), kolektif kimliği, kolektif dezavantajlılığa tepki olarak eyleme dönüştürecek en az iki olası yol tanımlamıştır: 1) kolektif etkililiğin değerlendirilmesinin aracılık ettiği problem odaklı yol ve 2) haksızlık algısının doğurduğu öfke gibi duygulardan oluşan duygu odaklı yol. Van Zomeren ve arkadaşlarının çizdiği bu tabloya göre kolektif eylemlere katılım durumlarında öfke çoğunlukla tek başına gözlenmez. Kişiyi kolektif eylemlere katılıma iten öfke duygusu genellikle haksızlık algısının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Yine Ufkes ve arkadaşları da (2016), yaptıkları deneysel çalışmada, grup temelli öfke ve grup etkililiğinin birlikte kolektif eyleme katılım niyetini arttırdığını bulmuşlardır.

Yine benzer bir şekilde başka bir grup araştırmaya göre dezavantajlı gruplarla diğer grupları karşılaştırdığımızda genellikle dezavantajlı gruplarda kolektif eylemlere katılımdaki temel psikolojik dinamik grup temelli bir öfke ve dezavantajlılığın haksız bulunmasıdır (Mackie & Smith, 2002; Dumont, Yzerbyt, Wigboldus ve Gordijn, 2003: 1509; Yzerbyt, Dumont, Wigboldus ve Gordijn, 2003: 533). Kolektif dezavantajlılığın kolektif eyleme dönüşmesinde eğer ana motivasyon grup temelli öfkeyse bu kolektif eylemler *duygu temelli* olarak kavramsallaştırılırken, ana motivasyon grup etkililiğiye bu kolektif eylemler *problem temelli* olarak kavramsallaştırılmıştır (Lazarus, 1991; 2001: 37).

Gruplar arası Duygu Kuramı (Mackie ve ark., 2000; Smith, 1993), Benlik Kategorizasyonu Kuramı (Turner, 1986) ile duygu temelli diğer bazı kuramları (Frijda ve ark., 1989) birleştirerek dezavantajlı gruplara üye olmanın nasıl duygusal sonuçlar ortaya çıkardığını ve bu duygusal sonuçların kişiyi nasıl kolektif hareketlere katılıma götürdüğünü açıklamaya çalışmaktadır. Bu kurama göre, bireyler, dezavantajlılık durumlarıyla yüzleşmeleri ve bu dezavantajlılığı haksız bulmaları sonucunda grup temelli öfke duymakta ve bu öfke duygusu kişiyi dış gruba karşı bir harekete eğilimli hale getirmektedir (Tausch ve ark., 2011). Bunun yanı sıra klasik gruplar arası kuramlar, kolektif dezavantajlılık ile kolektif eylem arasındaki ilişkiye odaklanırken, Görelî Yoksunluk Kuramı, iç-grup üyelerinin referans grupla yaptığı karşılaştırma sonucu algıladıkları sübjektif dezavantajlılığın öfke gibi yoksunluk duyguları yaratmasının nasıl grup davranışı doğurduğuna odaklanmaktadır (Walker

ve Smith, 2002). Kolektif görelî yoksunluk, öfke ve kızgınlık duygularının dezavantajlılık durumlarında değışebilirliğe ve kişinin haksızlık algısına bağı olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedir (Mummendey ve ark., 1999).

Özetleyecek olursak, öfke, ister haksızlık algısının bir sonucu olarak ortaya çıktığında, ister haksızlık algısıyla birlikte ele alındığında kolektif eylemlere katılım için çok önemli bir yordayıcı olarak görülmektedir. Gezi Parkı eylemleri özelinde de, gerek Gezi Parkı eylemleri öncesinde süregelen siyasi olayların sonucu olan, gerekse Gezi Parkı eylemleri sırasında polis müdahaleleriyle ortaya çıkan kitlesel öfkenin, Gezi Parkı eylemlerine katılımda çok önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir.

1.3. KOLEKTİF EYLEME KATILIMI YORDAYAN GRUP-İÇİ DEĞİŞKENLER: LİDER ÖZELLİKLERİ

Liderlik, bazı insanların diğerklerini, yeni değerkleri, tutumları ve hedefleri kabul etmeye ve bu değerkler, tutumlar ve hedeflere ulaşmak adına çaba sarf etmeye ikna ettiğı bir ilişki kipi olarak tanımlanabilir. Bu ilişki belli göstergelerle yapılandırılmakta ve söz konusu değerk, tutum ve hedeflerin diğerkleri tarafından benimsemesi ve lideri takip etmesi için lider tarafından aşılansmaktadır (Hogg, Fielding, Johnson, Masser, Russell, & Svensson, 2006: 335). Liderler bireysel eylemi kolektife dönüştürme güçleri olan kişilerdir (Haslam, Reicher ve Platow, 2011).

Geçmişten günümüze Nietzsche'nin kendi arzularının tatminine mani olacak hiçbir şeye izin vermeyecek Süper Adam'ından, LeBon'un kalabalıkları kontrolü altında tutan hipnotik yığın liderlerine, Weber'in karizmatik liderinden, Kohut'un narsistik liderine pek çok lider tasviri yapılmıştır. Sosyal kimlik bakış açısı liderlikle ilgili olabilecek sosyal kategorizasyon, grup motivasyonu, kolektif benlik algısı, grup aidiyeti, gruplar arası ilişkiler ve sosyal etki gibi pek çok bakış açısını bir araya getirebilmiştir (Hogg ve Abrams, 1988; Tajfel ve Turner, 1986: 7; Turner, Hogg, Oakes, Reicher ve Wetherell, 1987).

İnsanlar daima gruplar halinde yaşadıklarından, izleyen-lider ilişkisi anında ve doğal olarak ortaya çıkmaktadır (Hogan ve Kaiser, 2005: 168). Liderin etkililiğı, çoğunlukla izleyenleri kolektif hedef, görev veya misyonlara motive edebilme yeteneğıyle ilgilidir ve zaman zaman yalnızca bu yetenek üzerinden tanımlanır

(Chemers, 2001: 376). Dolayısıyla liderin etkililiğine yönelik kuramlar liderin kişisel özellikleri kadar, liderin izleyenler üzerindeki etkisine ve bu ikisi arasındaki etkileşime odaklanmalıdır. Başka bir deyişle liderliği anlayabilmek için yalnızca lidere odaklanmak yetmez, liderin izleyenleri eyleme geçirme sürecindeki karşılıklı etkileşimlerini de anlamak oldukça önemlidir. Her ne kadar liderlik kuramları uzun yıllar lidere odaklanmış olsa da, son yıllarda bu durum değişmeye başlamıştır ve izleyenlerin benlik algısı ve kimlik duygusunu temele alan pek çok kuramsal çerçeve geliştirilmiştir (De Cremer ve Tyler, 2005: 151; Hogg ve van Knippenberg, 2003: 1; Lord ve Brown, 2004; Lord, Brown ve Freiberg, 1999; Shamir, House ve Arthur, 1993: 577; van Knippenberg ve Hogg, 2003). Kişinin benlik kavramı ve liderliğin temel ilişkisinin araştırılmaya başlamasına, Benlik Kategorizasyonu ve Sosyal Kimlik Kuram'ının, benliği, yalnızca bireyi diğerlerinden ayıran tanımlayıcı özellikler üzerinden tanımlaması üzerine, benlik kavramıyla ilgili "diğerlerini" de içine alan geniş bir kuramsal çerçeve çizilmesi yol açmıştır (Hogg, 2003: 56; Markus ve Kitiyama, 1991: 224; Sedikides ve Brewer, 2001; Tajfel ve Turner, 1986: 7; Turner ve ark., 1987).

Haslam, Reicher ve Platow'a göre (2011), daha kapsayıcı bir liderlik kuramı, neden farklı bağlamların farklı liderlik biçimleri gerektirdiğini açıklayabilmeli; liderlik sürecini lider-izleyen arasındaki dinamik etkileşim çerçevesinde analiz etmeli; liderlerin dönüştürücülük özelliklerini içermeli ve bu dönüşümün nasıl ve hangi şartlar altında gerçekleştiğini açıklamalıdır. Haslam ve arkadaşları (2011), bu noktaları kapsayacak genişlikte bir liderlik kuramı için temel değişkenin, daha önceki kuramlarda bulunmayan *grup* kavramı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu yaklaşıma göre liderlik, izleyenlerin ve liderlerin birlikte ürettiği bir süreçtir. Ancak, liderlik gerçek sosyal durumlardan, bireylerden ve liderin kendisinden soyutlanarak ele alınarak anlaşılacak bir süreç değildir. Liderler somut gruplara liderlik yapmaktadırlar, bu gruplar bir ülke, bir siyasi parti, bir dini cemaat, bir spor veya öğrenci kulübü olabilir. Lider ve izleyenler aynı sosyal grubun üyeleridir ve aynı sosyal kimliği paylaşmaktadır. Liderlerin izleyenleri bir sosyal hareketin içine sürükleyebilme gücü, liderin ve izleyenlerin kendilerini aynı takımın veya grubun bir parçası olarak görmeleriyle gerçekleşmektedir. Bu durumda liderin kişisel niteliklerinden çok, grup süreçleri ve lider-grup etkileşimi üzerine odaklanılmalıdır.

Bu bakış açısıyla Haslam ve arkadaşları (2011), Sosyal Kimlik ve Benlik Kategorizasyonu Kuramlarının temel varsayımlarını (Tajfel ve Turner, 1986; Turner, 1985; Turner, Hogg, Oakes, Reicher ve Wetherell, 1987) liderlik olgusuna uyarlayarak Kimlik Liderlik Modelini geliştirmişlerdir. Bu modele göre liderin, lider olarak algılanması için belli şartlar gerekmektedir.

Bu şartlardan ilki *liderin grup birörneği algısıdır*. Liderin grup birörneği olarak algılanması, liderin, grubu tanımlayan, özgün niteliklerin temsilcisi olması; grubu özel yapan ve diğer gruplardan ayıran temel özellikleri taşıması; grubun örnek üyesi olması algılanması olarak tanımlanmaktadır.

Kimlik-Liderlik Modeli'ne göre liderin, lider olarak algılanabilmesi için gerekli diğer değişken *liderin kimlik ilerleticiliği algısıdır*. Liderin kimlik ilerleticiliği algısı, liderin, grubun temel kazanımlarını ilerletmesi ve çoğaltması; grup için çalışması; tehdit altındayken kişisel çıkarları değil grup çıkarlarını savunması; grup için önemli meselelerin şiddetli bir savunucusu olması; grup amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunması ve grubun statüsünü daha iyi bir konuma getirmesi ve koruması gibi şartları yerine getiriyor olarak algılanması olarak tanımlanabilmektedir.

Liderin, lider olarak algılanabilmesi için gerekli son şart ise *liderin kimlik girişimciliği algısıdır*. Liderin kimlik girişimciliği algısı, liderin grup içerisinde ortak bir 'bizlik' hissi yaratarak insanları bir araya getirebilmesi; grup üyelerinin hepsine aynı grubun parçası olduklarını hissettirebilmesi; grup içerisinde birlik/bütünlük hissi oluşturabilmesi ve bu hissi koruyabilmesi; temel değerler, normlar ve idealleri tanımlayarak, grubun neyi temsil ettiği ve neyi temsil etmediği, grubun ne olduğu ve ne olmadığı hakkında insanların anlayışlarını netleştirebilmesi ve şekillendirebilmesi gibi gereksinimleri yerine getiriyor algılanması olarak tanımlanmaktadır.

Özetle kolektif eylemlerde liderlerin rolü oldukça belirleyicidir. Her şeyden önce kişilerin kolektif eylemlere katılımı için gerekli çağrı çoğu zaman liderler tarafından yapılmaktadır ve kitle lider olarak tanımladığı kişiyle olan etkileşimi sonucu oluşturulan ortak amaçlar için kolektif eylemler içerisinde yer almaktadır. Ayrıca liderler yalnızca çağrı yapmak ve bireylerin kolektif harekete katılmasını sağlamakla kalmaz, kolektif eylem sürecini yönetmekte ve grup için kaynakları mobilize etmektedirler. Gezi Parkı eylemleri özelinde de lider çağrıları çok önemli

bir hal almıştır. Ancak bilinen lider çağrılarının aksine Gezi Parkı eylemlerinde, bu lider çağrılarının yerini sosyal medya paylaşımları ve çağrıları almıştır. Gezi Parkı eylemleri sırasında katılımcıların sosyal medya çağrılarından etkilenererek ve bu sosyal medya kullanıcılarını yukarıda bahsedilen üç koşul üzerinden değerlendirerek eylemlere katıldığı düşünülmektedir.

1.4. İNTERNET LİDERLİĞİ VE ÇEVİRİMİÇİ (ONLINE) SİYASİ KATILIM

İnternet üzerinden politize olmak, gerek Türkiye için gerek uluslararası literatür için çok yeni hayatımıza girmiş bir kavramdır, bu sebeple konuyla ilgili çalışma sayısı da oldukça sınırlıdır. Bu konuda yapılmış ilk araştırmalardan birisi Amerika’da başkanlık seçimleri sırasında yapılan ve online (çevrimiçi) siyasi katılım ile geleneksel (offline) siyasi katılım arasındaki kategorik ve demografik özellikleri karşılaştıran çalışmadır (Nam, 2011: 90). Bu çalışmaya göre katılımcıların yalnızca %8’i çevrimiçi siyasi etkinliklere katılırken %14’ü siyasi bilgileri çevrimiçi olarak paylaştıklarını ve %17’si de siyasi internet sitelerini ziyaret ettiklerini söylemişlerdir. Çalışmadan çıkan en önemli sonuçlardan birisi ise internetin yalnızca var olan geleneksel katılım örüntülerini desteklemediği, aynı zamanda yeni çevrimiçi siyasi katılım örüntülerini de harekete geçirdiğidir. Çevrimiçi (online) siyasi katılımı, geleneksel siyasi katılımın önemli yordayıcıları ciddi farklılıklar göstermektedir. Başka bir deyişle çevrimiçi (online) ve geleneksel siyasi katılım tek bir boyutun farklı yansımalarından çok, iki farklı boyut olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka çevrimiçi siyasi katılım çalışması ise yine Amerika’da 2008 yılındaki seçimlerde blogların çevrimiçi (online) siyasi gruplar üzerindeki etkisini incelemektedir (Conroy ve ark., 2012: 1535). Bu araştırmada ise çevrimiçi siyasi aktivizmin geleneksel siyasi aktivizmi de arttıran bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Çin’de yapılan bir başka araştırmada ise kanaat önderliği, Twitter kullanım motivasyonları ve siyasi katılım arasındaki ilişkilere bakılmıştır (Park, 2013: 1641). Bu çalışmaya göre Twitter kullanıcılarının kendilerini ne kadar lider algıladıkları ile bilgi arama, halkı bilgilendirme, mobilizasyon motivasyonları, siyasi katılımları ve Twitter kullanım sıklıkları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Bu araştırma özelinde bakıldığında Gezi Parkı eylemlerine katılımıda internetin ve sosyal medyanın oldukça büyük bir rolü olduğu söylenebilir. Özellikle televizyon, radyo ve gazeteler gibi ana akım kitle iletişim araçlarının, Gezi Parkı eylemlerine ilişkin haberlere yer vermemesi, insanları neler olduğunu öğrenmek amacıyla internete ve sosyal medya araçlarını kullanmaya itmiştir. Sosyal medya, eylemler süresince haber alma ve haber verme aracı olma misyonundan daha önemli bir hal almıştır. Zamanla insanların birbirlerini eylemlere katılma/katılmama yönünde telkin ettikleri bir liderlik mekanizması görevini yerine getirmeye başladığı düşünülmektedir. Bu sebeple de bu sosyal medya kullanıcılarının birer lider olarak algılanması mümkün görünmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

GEZİ PARKI EYLEMLERİ

Bu bölümde genel olarak, Gezi Parkı eylemleri öncesinde yaşanan ve Gezi Parkı eylemlerinin hazırlayıcısı olabileceği düşünülen süreç hakkında bilgi verilecektir. Bunun yanı sıra Gezi Parkı eylemlerinin nasıl başladığı, eylemler sırasında neler yaşandığı, eylemlerin ulusal ve uluslararası medyaya nasıl yansıdığı üzerinde durulacaktır.

2.1. GEZİ PARKI EYLEMLERİ ÖNCESİ SÜREÇ

Gezi Parkı'nın yıkılması ilk olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin finanse ettiği ve Kalyon İnşaat isimli firma tarafından inşa edilen ve Taksim Meydanı'nın araç trafiğini tünellere alarak meydanı genişletme ve meydanın yanında bulunan Gezi Parkı'na AVM, otel, konut vs. kullanımı için Topçu Kışlası'nı yeniden inşa etmek üzere hazırlanan Taksim Yayalaştırma Projesi ile gündeme gelmiştir (İBB, 2007). Eylül 2011'de İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, Taksim Meydanı'nın tamamen yayalaştırılmasını kabul etmiştir (Milliyet, 2011). Koruma Kurulu, Taksim Yayalaştırma Projesi için Ekim 2012'de onay vermiştir. Taksim Yayalaştırma Projesinin ilk etabı 31 Ekim 2012 tarihinde başlamıştır. Bu süreçte Taksim Yayalaştırma Projesi'ne birçok karşı dava açılmıştır. Hatta Taksim Yayalaştırma Projesi'nin onaylanmasının ardından TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) Peyzaj Mimarları ve Mimarlar ve Şehir Plancıları Odaları, şehircilik ilkelerine ve hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptal isteğiyle dava açmış ve İstanbul 1. İdare Mahkemesi planı iptal etmiştir (Habertürk, 2013). Özellikle, planın iptal edilmesine rağmen, Şubat 2013'de belediyenin Henri Prost tarafından

tasarlanan Gezi Parkı'nı Asker Ocağı Caddesi üzerinden karşıya bağlayan 70 yıllık tarihi yaya köprüsünü yıkmasıyla birlikte tepkiler artmıştır (Bianet, 2013). Birçok karşılıklı dava açılmış olmakla birlikte halen süren davalar mevcuttur.

2013'ün Şubat ayında Edip Cansever'in "Masa da Masaymış Ha" şiirinin "Bir bira içmek istiyordu kaç gündür / Masaya biranın dökülüşünü koydu" dizeleri 12. sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabı'nda sansürlenmesi (T24, 2013); 9. sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabı'nda Melih Cevdet Anday'ın "Rahatı Kaçan Ağaç" şiirindeki "Tanrının işine bakın" dizesinin "Allah'ın işine bakın" olarak değiştirilmesi (Bianet, 2013) ve Cahit Külebi'nin "Hikâye" şiirindeki "Benim doğduğum köylerde / kuzey rüzgârları eserd / ve bu yüzden dudaklarım çatlaktır / öp biraz" dizelerinin sansürlenmesinin (Radikal, 2013) gibi edebiyata yönelik sansürler ile birlikte zaten ana akım medya üzerindeki sansür mekanizmasından rahatsız olan kesimleri daha tepkili hale getirdiği düşünülmektedir.

Yine 2013'ün Şubat ayında YÖK'ün, Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi öğrencilerine "Komünist Manifesto" okutan, Michael Moore'un *Sicko ve Kapitalizm: Bir Aşk Hikâyesi* belgeselini izleten Hukuk Fakültesi Dekan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Seydi Çelik'ten savunma istemesi (CNN Türk, 2013) ve akademisyenlerin üst üste geçirdiği soruşturmalar, akademiye yönelik bir baskı mekanizmasının olduğunu düşünen kesimler için bu baskılara bir yenisini eklemiş ve akademisyenlerin tepkisini çektiği çeşitli yayın organlarında dile getirilmiştir.

2013'ün Nisan ayında ise işten çıkarılan Hey Tekstil işçilerinin 426 gündür fabrika önünde bulunan grev çadırının, diğer çalışanların ve yöneticilerin rahatsız olduğu gerekçesiyle panzerli polis müdahalesiyle kaldırılması ve müdahale sırasında birçok işçinin yaralanması (Bianet, 2013), işçilerin taşeronlaşma politikaları göttüğünü düşündüğü ve Tekel Direnişi'nden o güne yıldızının bir türlü barışmadığı hükümete olana tepkisini arttırmıştır. Sonrasında 1 Mayıs'ın "Yayalaştırma Projesi" sebep gösterilerek Taksim'de kutlanmasının yasaklanması ve 1 Mayıs'ta pek çok kişinin yaralanması ve gözaltına alınması ile birlikte işçiler ve sendikalar ile hükümet arasındaki gerilimin giderek arttırdığı gözlenmiştir.

2013'ün Mayıs ayında dönemin başbakanı tarafından yapılan "iki ayyaş" açıklaması (Sözcü, 2013) ve sonrasında üst üste 22 Mayıs'ta Ankara Kurtuluş Metro'sunda bekleyen yolculara "Sayın yolcularımız, lütfen ahlak kurallarına uygun

hareket edin” anonsu (Hürriyet, 2013) ve 23 Mayıs’ta da alkolle ilgili bir dizi yasak içeren kanun teklifinin kabul edilmesi (Milliyet, 2013) ile birlikte daha önceleri kürtaj yasağından dolayı zaten özel hayatlarının kısıtlandığını düşünen kesimler ile Mustafa Kemal Atatürk’e yönelik saygısızlık yapıldığının düşünen kesimlerin hükümete yönelik muhalif tutumları arttırdığı çeşitli siyasi değerlendirmelere yansımıştır.

Cumhuriyet Döneminin en eski sineması olan Emek Sinemasının 20 Mayıs’ta tüm gösteri ve toplantılara rağmen yıkılması (NTV, 2013) da özellikle muhalif sanatçıların sayısında gözle görülür bir artış olmasına sebep olmuş ve sanatçıların hükümet karşıtlığı artmıştır.

Tüm bu gelişmelerin toplumun farklı kesimlerinde kitlesel bir öfke ve toplumsal bir kırılma yarattığı, böylece pek çok farklı grubu farklı noktalardan Gezi Parkı eylemlerine hazırladığı yorumu yapılabilir. Öyle ki bu gelişmeler sonrasında taraftar gruplarından, Alevi aktivistlere, feminist ve LGBTİ aktivistlerden Kürt aktivistlere, Kemalist gruplardan Anti-Kapitalist Müslümanlara, Ülkücülerden Sosyalistlere ve sendika ve odalardan çevreci gruplara çok geniş bir yelpazeden eylemci grupları Gezi Parkı eylemlerine katılım göstermişlerdir (Uluğ ve Acar, 2014).

2.2.GEZİ PARKI EYLEMLERİ (27 MAYIS-18 HAZİRAN)

Gezi Parkı Eylemleri başlangıç tarihi tartışma konusu olsa da, pek çok kişi 27 Mayıs ile eylemlerin başladığı görüşünde ortaklaşmaktadır (Hürriyet Daily News, 2013). 27 Mayıs 2013 Pazartesi günü saat 22.00 sularında Gezi Parkı’nda iş makineleri tarafından beş ağaç sökülüştür. Ağaçların söküldüğünü duyanlar sosyal medya platformlarından organize olarak parka gelmiş ve yıkımı engellemişlerdir. Parkta yaklaşık 50 kişi aynı gece nöbet tutmaya başlamışlardır. 28 Mayıs Salı günü yıkım yapmak için iş makineleri, öğle saatlerinde parka yeniden gelmiş, parkta nöbet tutan grup, yıkılan duvarın yeniden yapılması, çukurların kapatılması ve ağaçların yeniden dikilmesi taleplerini iletmışlerdir. Polis saat 13.00’da gruba biber gazıyla ilk müdahalesini gerçekleştirmiştir. Özellikle uluslararası basında Gezi Parkı’nda polis şiddetini gösteren sembol fotoğraflardan biri “Kırmızılı Kadın” olarak tanınan

akademisyen Ceyda Sungur'un fotoğrafı o gün çekilmiş ve bu fotoğrafın sosyal medyada yayılmasının pek çok kişinin eylemlere katılması için güdüleyici bir etken olduğu görülmüştür (BBC News, 2013). Parkta nöbet tutan grup parktan zorla çıkartılmış, duvarların yıkımına ve ağaçların sökülmesine devam edilmiştir. Sendikalar, meslek odaları ve milletvekilleri Gezi Parkı'nın park olarak kalmasına destek olmak için parka gelmiştir (Yiğit, 2013: 17).

Eylemin 3. gününde eylemciler parkta nöbete devam ederek, çadır kurmuş ve sökülen ağaçların yerine ağaç fidesi dikerek eyleme devam etmişlerdir. Eyleme katılanların sayısının hızla artmasında dikkatler sosyal medya üzerinde yoğunlaşmıştır. 30 Mayıs Perşembe günü saat 05.00'da polis ilk şafak baskını gerçekleştirmiş, parkta çadırlarda nöbet tutan eylemcilere biber gazıyla müdahale edilmiştir. Eylemcilere zor kullanarak kişisel eşyalarıyla birlikte çadırlarına el koyan zabıtarlar, çadırların bir kısmını araçlara yükleyip götürürken bir kısmı ise parkın içinde ateşe verilmiştir (Arango ve Yeginsu, 2013). Bu müdahalenin sosyal medyaya yansısıyla birlikte daha çok kişi gün içerisinde Gezi Parkı'na gitmiştir. Gün boyu polis müdahalesi TOMA'lar (toplumsal olaylara müdahale araçları) ve biber gazıyla sert bir biçimde devam etmiştir. Yaygın medya kanallarında haber olarak pek yer verilmeyen Gezi Parkı olayları Facebook, Twitter gibi sosyal medya kanallarında geniş yankı yaratmış, olaya tepki gösteren akademisyenler, siyasiler, sanatçılar ve vatandaşlar akşam saatlerinde Taksim Meydanı'na gelmişlerdir. 30 Mayıs akşamıyla birlikte parktaki eylemci sayısının on bini geçtiği belirtilmektedir (Yiğit, 2013: 24; New York Post, 2013).

31 Mayıs Cuma günü yine saat 05.00'da polis ikinci şafak baskını gerçekleştirmiştir (Yılmaz, 2013). Polis şiddetine tepki göstermek isteyenler saat 10.00'da Divan Oteli'nin önünde bir araya gelmiştir. Polis eylemcilere çok sayıda biber gazı ve TOMA'lar ile müdahale etmiştir. Saat 13.00'da ise Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Taksim Meydanı'nda basın açıklaması ve oturma eylemi gerçekleştirerek yaşanan şiddeti protesto etmiştir (Yiğit, 2013: 29). Polis bu eyleme yoğun biber gazı ile müdahale etmiştir. Taksim Metrosu'na ulaşım durdurularak metro içine gaz bombası atılmıştır. Gazeteciler dâhil çok sayıda kişi yaralanmış ve hastanelere kaldırılmıştır (Posta, 2013). Filistin asıllı Türk vatandaşı Lobna Al Lamii, biber gazı kapsülüyle başından ağır bir şekilde yaralanarak yoğun

bakıma alınmıştır (BBC News, 2014). 31 Mayıs'ta meydana gelen olaylar sosyal medya paylaşımları ile hızla yayılmış, Gezi Parkı eylemleri kitlesel bir hal almış ve İstanbul'u aşarak diğer illerde de eylemler gerçekleştirilmeye başlamıştır (Al Jazeera, 2013).

1 Haziran tarihinde polis, Gezi Parkından çekilmiştir ve 15 gün süreyle eylemciler Gezi Parkında kamp kurmuş ve konser, tiyatro, sinema gibi pek çok etkinlik gerçekleştirmişlerdir (The Telegraph, 2013). 15 Haziran tarihindeki polis müdahalesiyle Gezi Parkı'ndaki kalabalık dağıtılmıştır (Toksabay, 2013).

Türk Tabipler Birliğinin raporuna göre (TTB, 2013) 27 Mayıs-12 Haziran 2013 tarihleri arasında tazyikli su, biber gazı ve plastik mermi dolayısıyla 7.478 kişi yaralanmıştır. Ayrıca 91 kafa travmasına uğrayan, 10 gözünü kaybeden ve 1 de dalağını kaybeden vaka mevcuttur. 15 günde 150.000 adet gaz bombasının atıldığı, 3.000 ton su sıkıldığı, OC Gas, CS Gas ve CR Gas olmak üzere 3 çeşit gaz sıkıldığı, göz gibi hassas organlarda kalıcı hasarlar verebilen FN-303 adlı silahtan göstericileri boyamak için 'bizmut' içeren kapsüller atıldığına ilişkin haberler ulusal ve uluslararası pek çok medya organında yer bulmuştur (bkz. Sözcü, 2013; Akşam, 2013; IHD, 2013). 3 Haziran günü Mehmet Ayvalıtaş eylemcilerin otayol kapatma eylemi yaptığı sırada bir araç tarafından ezilerek (Yavuz, 2013), Abdullah Can Cömert ise yakın mesafeden biber gazı kapsülüyle vurularak hayatını kaybetmiştir (Wilson, 2013). Ethem Sarısülük 1 Haziran günü Ankara Güvenpark'ta açılan ateş sonucunda başına isabet eden bir mermi ile ağır yaralanmış, 14 gün yoğun bakımda kaldıktan sonra hayatını kaybetmiştir (Onuş, 2013). Eskişehir'de 19 yaşındaki üniversite öğrencisi Ali İsmail Korkmaz, 2 Haziran günü uğradığı saldırı sonucu beyin travması geçirmiş ve 10 Temmuz 2013'de hayatını kaybetmiştir (BBC Türkçe, 2013). 15 Haziran 2013'de polis tarafından atılan göz yaşartıcı gaz kapsülünün kafasına isabet etmesi sonucu komaya giren 14 yaşındaki Berkin Elvan, 11 Mart 2014 günü hayatını kaybetmiştir (BBC Türkçe, 2014).

Özetlemek gerekirse, Gezi Parkı'nın yıkım kararı sonrasında gerçekleşen ve yaklaşık bir ay İstanbul başta olmak üzere pek çok şehirde kitlesel katılımıla gerçekleşen Gezi Parkı Eylemlerinde 11 kişi ölmüş, 43'ü ağır 8 bin 163 kişi yaralanmıştır. Bu eylemlerin yayılması ve kitleselleşmesinde radyo, televizyon, gazete gibi yaygın medya araçlarından çok, sosyal medya ve internetin oynadığı rol

sıklıkla tartışılmıştır. Gezi Parkı eylemleri, günlerce önceden çeşitli kurumlarca örgütlenmiş protesto gösterilerinden veya mitinglerden farklıdır. Eylemler, önceden planlanmamış, anlık gelişmelere bağlı olarak ve tepkisel biçimde, bir anlamda kendiliğinden gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kamuoyu, eylemin nerede, ne zaman yapılacağı ile ilgili bilgiyi günlerce önceden kurumsal olarak değil, ancak erişebildikleri kanallardan spontan olarak edinmişlerdir. Örneğin cep telefonları aracılığıyla arkadaşlardan haber alınmış veya bağlı bulunulan siyasi parti, sendika, dernek gibi kurumlarla yine telefon ve internet üzerinden iletişim kurulmuş, eylemleri ve gelişmeleri an be an veren bazı televizyonlar ve sosyal medya hesaplarından bilgi edinilmiştir. Özellikle gelişmelerin sıcağı sıcağına ve anında paylaşıldığı sosyal medya hesaplarının ve bu hesaplardan yapılan eylem çağrılarının ciddi oranda dikkate alındığını ve bu çağrılara uyulduğunu söylemek yanlış olmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI VE BEKLENTİLER

Bu bölümde araştırmanın amacı ve beklentiler sunulacaktır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sosyal psikoloji alan yazınında kolektif eylemler, çoğunlukla gruplar arası süreçlerin bir sonucu olarak görülmüş (örn. bkz. Tajfel, 1978; Reicher, 1982; Abrams ve Hogg, 1998), eylemin başlamasında ve sürdürülmesinde rol oynayan grup içi dinamikler üzerinde pek durulmamıştır. Bu çalışmada, Gezi Parkı Eylemleri örneğinden yola çıkarak, kolektif eyleme katılımı belirleyen hem gruplar arası hem de grup içi süreçlerin incelenmesi hedeflenmektedir. Daha spesifik ifade etmek gerekirse, bu çalışmanın amacı, 2013 yılı Haziran ayında gerçekleşen kitlesel Gezi Parkı Eylemlerine katılımda, hem gruplar arası süreçlerle hem de grup içi süreçlerle ilgili değişkenlerin oynadığı rolü incelemektir.

Araştırmanın üç farklı kategoride değerlendirilebilecek dokuz farklı bağımlı değişkeni vardır. İlk kategoride yer alan tek değişken Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığıdır. İkinci kategoride yer alan bağımlı değişken Gezi Parkı Eylemcilerinin ne sıklıkta farklı kanalların eylem çağrılarına uyduklarıdır. Bu kanallar, arkadaşlar, sendika/örgüt/platform, siyasi parti olmak üzere üç farklı kanaldır. Son kategori ise, Gezi Parkı Eylemi katılımcılarının ne sıklıkta farklı sosyal medya hesaplarından yapılan eylem çağrılarına uyduklarıdır. Bu farklı sosyal medya hesapları, sahte (örn. Çapulcu Ahmet) ve anonim (örn. Ötekilerin Postası) hesaplar, sendika/örgüt/platform hesapları, siyasi parti hesapları, ünlülere (müzisyen, oyuncu, sporcu vs.) ait hesaplar ve arkadaşların hesapları olmak üzere beş farklı sosyal medya hesabıdır. Sonuç

olarak araştırmamızda dokuz bağımlı değişken yer almaktadır ve bu değişkenlerin hangi gruplar arası ve grup-içi değişkenler tarafından yordandığı incelenmektedir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri gruplar arası ve grup içi süreçlerle ilgili değişkenlerdir. Araştırmaya dâhil edilen gruplar arası değişkenler, haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfkedir. Grup-içi süreçlerle ilgili değişkenler ise, Gezi Parkı Eylemcilerinin, eylem çağrısı yapan kanalları ve/veya sosyal medya hesaplarını lider özellikleri bakımından değerlendirdikleri üç Kimlik Liderlik boyutudur. Eyleme katılanlar, çağrılarına en sık uyarak eyleme katıldıkları kanalı liderin grup birönekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği boyutları bakımından değerlendirmişlerdir.

Araştırmanın beklentileri şunlardır:

1. Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup içi değişkenler (liderin grup birönekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.
2. Gezi Parkı Eylemlerine, arkadaşların çağrılarıyla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır. Ancak arkadaşlık ilişkileri kişiler arası düzeyde işleyen bir süreç olduğu için, grup içi süreçlerle ilişkili olan lider özellikleri bakımından yordanmayacaktır.
3. Gezi Parkı Eylemlerine, sendika/örgüt/platform çağrılarıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup içi değişkenler (liderin grup birönekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.
4. Gezi Parkı Eylemlerine, siyasi parti çağrılarıyla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup içi değişkenler (liderin grup birönekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.

5. Gezi Parkı Eylemlerine, sahte ve anonim sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.
6. Gezi Parkı Eylemlerine, sendika/örgüt/platformların sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.
7. Gezi Parkı Eylemlerine, siyasi partilerin sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.
8. Gezi Parkı Eylemlerine, ünlülerin sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır.
9. Gezi Parkı Eylemlerine arkadaşların sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır. Ancak arkadaşlık ilişkileri kişiler arası düzeyde işleyen bir süreç olduğu için, grup içi süreçlerle ilişkili olan lider özellikleri bakımından yordanmayacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. ÖRNEKLEM

Araştırma örneklemini farklı şehir, meslek ve yaş gruplarından 403 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmaya 256 kadın (% 63.5) ve 147 erkek (% 36.5) yetişkin birey katılmıştır. Örneklemenin yaş ortalaması 28.93 (SS= 8.62)'tür. Araştırmada Türkiye'nin 29 farklı şehrinden ve yurtdışından katılımcılar yer almıştır. Katılımcıların ikamet yerleri, metropoller (İstanbul, Ankara ve İzmir), büyükşehirler(Adana, Antalya, Bursa, Konya ve Gaziantep), diğer şehirler ve yurtdışı olmak üzere 4 gruba ayrılmıştır. Metropoller ve büyükşehirler gruplarında yer alacak şehirler TÜİK 2015 verilerine göre belirlenmiştir. Buna göre en yüksek nüfuslu 3 il metropoller grubunda yer almış, bu illeri takip eden 5 il ise büyükşehirler grubunda yer almıştır. Buna göre 318 katılımcı İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropol şehirlerde (% 78.9), 33 katılımcı büyükşehirlerde (% 8.2), 45 katılımcı diğer şehir, ilçe ve kasabalarda (% 11.2) ve 7 katılımcı da yurtdışında (% 1.7) ikamet etmektedir. Gezi Parkı Eylemleri sırasında 324 katılımcı İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropol şehirlerde (% 80.4), 30 katılımcı büyükşehirlerde (% 7.4), 44 katılımcı diğer ilçe, şehir ve kasabalarda (% 10.9) ve 5 katılımcı da yurtdışında (% 1.2) bulunduklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 2 katılımcı ilköğretim mezunu (% 0.5), 9 katılımcı lise mezunu (% 2.2), 142 katılımcı üniversite öğrencisi (% 35.2), 126 katılımcı üniversite mezunu (% 31.3) ve 124 katılımcı lisansüstü

öğrencisi veya mezunudur (% 30.8). Örneklemin demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmaktadır.

4.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama, demografik sorular, Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıkları, Haksızlık Ölçeği, Sosyal Değişim İnancı Ölçeği, Gezi Parkı Eylemleri sırasında sosyal medya kullanım pratikleri ve öfke düzeyini ölçmeyi amaçlayan çeşitli maddelerin yer aldığı bir anket formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir (bkz. EK).

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özellikleri

	Ortalama	SS	Ranj
Yaş	28.93	8.62	18-64
Cinsiyet			
Kadın		% 63.5	
Erkek		% 36.5	
Eğitim			
İlköğretim		% 0.5	
Lise		% 2.2	
Üniversite Öğrencisi		% 35.2	
Üniversite Mezunu		% 31.3	
Lisansüstü		% 30.8	
Yaşanılan Şehir			
Metropol		% 78.9	
Büyükşehir		% 8.2	
Diğer Şehirler		% 11.2	
Yurtdışı		% 1.7	
Eylemler sırasında bulunulan şehir			
Metropol		% 80.4	
Büyükşehir		% 7.4	
Diğer Şehirler		% 10.9	
Yurtdışı		% 1.2	
Meslekler			
Öğrenci		% 32.9	
Akademisyen		% 11.0	
Memur		% 7.4	
İşçi		% 1.5	
Emekli		% 0.8	
Diğer		% 46.8	

4.2.1. Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığı

Çalışmamıza katılan bireylerin Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklıkları 5’li likert tarzında bir maddeyle doğrudan ölçülmüştür (“Gezi Parkı Eylemlerine ne sıklıkta katıldınız?”, 1= hiç katılmadım 5= çok sık katıldım).

4.2.2. Haksızlık Algısı Ölçeği

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve toplam 4 maddeden oluşan Haksızlık Algısı Ölçeği, Gezi Parkı’nın yıkılma kararının ve eylemler süresince gerçekleşen polis müdahalesinin ne kadar haksız olarak algılandığını ölçmeyi amaçlayan 5’li Likert tipinde bir ölçektir. Ölçek maddeleri hazırlanırken van der Toorn, Tyler ve Jost’un (2011), Algılanan Meşruluk Ölçeği’nden faydalanılmış ve Tajfel’in (1978) meşruluk kavramı temel alınmıştır. İfadeler katılımcılar tarafından “1= benim fikrimi hiç yansıtmıyor” ile “ 5= tamamen yansıtıyor” arasında değişen 5 tepki kategorisinde değerlendirilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar Gezi Parkının yıkılma kararının ve polis müdahalelerinin haksız olarak algılandığını göstermektedir. Yapılan varimax rotasyonlu açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktörün özdeğeri, açıkladığı varyans oranı ve her bir maddenin faktör yükü ile madde-toplam korelasyonları Tablo 2.1’de verilmiştir. Ölçeğin iç güvenirlik katsayısı $\alpha = .86$ ’dır.

4.2.3. Sosyal Değişim İnancı Ölçeği

Sosyal Değişim İnancı Ölçeği, Van Zomeren, Leach ve Spears (2010) tarafından hazırlanan 4 maddelik Grup Etkililiği Algısı Ölçeğinin Türkçe’ye çevrilmesinin ve adaptasyonun yapılmasının ardından bu ölçeğe eklenen 2 maddeyle birlikte son halini almıştır. Sosyal Değişim İnancı Ölçeği 5’li likert tipinde 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçek grup etkililiğini ölçmesi planlanarak hazırlanan 4 maddeden ve Gezi Parkının yıkılma kararının katılımcılar tarafından ne kadar değişebilir bir karar olarak algılandığını ölçmesi planlanan 2 maddeden oluşmaktadır.

Tablo 2.1. Haksızlık Ölçeğinin Cronbach Alfa, özdeğer, açıklanan varyans, faktör yükleri ve madde-toplam korelasyonları

Faktör 1: Haksızlık ($\alpha = .86$; özdeğer= 2.56; açıklanan varyans= 42.60%)	Faktör Yüğü	Madde-Toplam Korelasyonu
1. Gezi Parkı Eylemleri süresince yapılan polis müdahalesinin çok haksız olduğunu düşünmüştüm.	.92	.82
2. Gezi Parkı Eylemlerine katılan eylemcilere yönelik Polis müdahalelerinin meşru olmadığını düşünmüştüm.	.86	.78
3. Gezi Parkı eylemleri sırasında polisin insanlık dışı davrandığını düşünüyordum.	.79	.72
4. Gezi Parkının yıkılma kararının meşru olmadığını düşünmüştüm.	.56	.54

İnsanların bir kolektif hareket sırasında gruplarına ve gruplarının yapabileceklerine olan inancını değerlendiren Grup Etkililiği Algısı Ölçeği'nin orijinali Hollanda'da üniversite idaresinin kararlarına karşı ayaklanan bir grup üniversitelinin, gruplarına yönelik etkililik algısını ölçmeye yönelik ifadeler barındırmaktadır. Bu ifadeler Türkçe'ye çevrilmiş ve Gezi Parkı eylemleri bağlamına uygun olarak hazırlanmıştır. Van Zomeren ve arkadaşları ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısını $\alpha = .90$ olarak bulmuşlardır.

Sosyal Değişim İnancı Ölçeği'nden alınan düşük puanlar sosyal değişime olan inancın azlığını, yüksek puanlar ise sosyal değişime olan inancın fazlalığını yansıtmaktadır. İfadeler katılımcılar tarafından "1 = benim fikrimi hiç yansıtmıyor" ile "5 = tamamen yansıtıyor" arasında değişen 5 tepki kategorisinde değerlendirilmiştir. Yapılan varimax rotasyonlu açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin faktörlenebilirlik değerleri tatmin edici bulunmuştur: KMO = .86, $p < .001$. Tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktör toplam varyansın %

63.87'sini açıklamaktadır. Faktörün özdeğeri, açıkladığı varyans oranı ve maddelerin faktör yükleri ile madde-toplam korelasyonları Tablo 2.2'de sunulmuştur. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur

Tablo 2.2. Sosyal Değişim İnancı Ölçeği cronbach alfa, özdeğer, açıklanan varyans, faktör yükleri ve madde-toplam korelasyonları

Faktör 1: Sosyal Değişim İnancı ($\alpha = .91$; özdeğer= 3.83; açıklanan varyans= %63.87)	Faktör Yüğü	Madde-Toplam Korelasyonu
1. Birlikte Gezi Parkının yıkılma kararını durdurabileceğimizi düşünüyordum.	.92	.86
2. Hep birlikte kazanımlarımızı başarıyla koruyabileceğimizi düşünüyordum.	.80	.75
3. Gezi Parkının yerine AVM/Topçu Kışlası yapılmasının engellenebileceğini düşündüm	.79	.76
4. Birlikte haksızlıkları durdurabileceğimizi düşünüyordum.	.79	.74
5. Eylemcilerin, siyasilerin aldıkları kararları etkileyebileceklerini düşünüyordum.	.77	.73
6. Gezi Parkının yıkılma kararının iptal edilebileceğini düşündüm.	.71	.68

4.2.4. Eylem Çağrılarına Uyulan Kanallar Ölçeği

Gezi Parkı eylemleri hakkında haberler ve eylemlerin nerede, ne zaman yapılacağı ile ilgili bilgiler, arkadaşlar, çeşitli siyasi partiler, sendika, dernek gibi kitlesel örgütler gibi çok çeşitli kaynaklardan alınmıştır. Katılımcıların çeşitli kanallardan yapılan eylem çağrılarına ne sıklıkla uyarak eyleme katıldıklarını ölçmeyi amaçlayan *Eylem Çağrılarına Uyulan Kanallar Ölçeği*, 5'li Likert tipinde 3 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar arkadaşlardan, sendika/dernek/platformlardan ve siyasi partilerden yapılan eylem çağrılarına ne sıklıkta uyduklarını beş aralıklı bir ölçek üzerinden bildirmişlerdir (1= çağrılarını dikkate alarak eylemlere hiç katılmadım, 5= çağrılarını sıklıkla dikkate alarak eylemlere katıldım).

4.2.5. Eylem Çağrılarına Uyulan Sosyal Medya Hesapları Ölçeği

Twitter, Facebook gibi sosyal medya kanallarının Gezi Parkı Eylemlerinde sıkça ve etkili biçimde kullanıldığı bilinmektedir. Ancak sosyal medya hesapları da birbirinden çok farklı nitelikteki kullanıcılara aittir. Bu hesaplar, bireylerin birebir tanıdığı ve yüz yüze iletişim halinde oldukları aile üyelerine, arkadaşlarına veya üyesi oldukları sendika/dernek/siyasi parti gibi resmi kuruluşlara ait olabildiği gibi, bireylerin birebir tanışmadıkları fakat beğendikleri bir ünlüye (oyuncu, müzisyen vs.) de ait olabilmektedir. Takip edilen sosyal medya hesapları belirli resmi kurumlara veya tüzel kişiliklere sahip olmayan, kullanıcılarının kim olduğu bilinmeyen anonim hesaplar da (örn. Çarşı, Ötekilerin Postası, RedHack) olabilmektedir. Hatta bireysel olarak açılmış ama kullanıcısının kimliğini gizleyerek sahte ve uydurma isimlerle paylaşımlarda bulunduğu hesaplar da mevcuttur. Araştırma örnekleminin, Gezi Parkı Eylemleri sırasında bu farklı nitelikteki sosyal medya hesaplarının eylem çağrılarına uyarak ne sıklıkta eyleme katıldıkları, Eylem Çağrılarına Uyulan Sosyal Medya Hesapları Ölçeği aracılığıyla ölçülmüştür. Ölçek 5’li Likert tipinde 5 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar arkadaşların hesaplarından, sendika/dernek/platformların hesaplarından, siyasi parti hesaplarından, anonim ve sahte hesaplardan ve bir ünlünün hesabından yapılan eylem çağrılarına ne sıklıkta uyduklarını beş aralıklı bir ölçek üzerinden bildirmişlerdir (1 = çağrılarını dikkate alarak eylemlere hiç katılmadım, 5 = çağrılarını sıklıkla dikkate alarak eylemlere katıldım).

4.2.6. Kimlik Liderlik Ölçeği

Katılımcılardan, çağrılarına sıklıkla uyarak eyleme katıldıkları tek bir kanalı (arkadaş, sendika/örgüt/platform, siyasi parti vs.) düşünerek, bu kanalı, Kimlik Liderlik Modelinin (Haslam ve ark., 2011) öne sürdüğü liderlik boyutları çerçevesinde değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların bu kanalları değerlendirebilmesi amacıyla Steffens ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen 4 maddeli “liderin grup birörnekliği”, 4 maddeli “kimlik ilerleticiliği”, 4 maddeli “kimlik girişimciliği” ve 3 maddeli “kimlik etkinliği düzenleyiciliği” olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 15 maddeden oluşan Kimlik Liderlik Ölçeği’nin ilk üç alt

ölçeği kullanılmıştır. Ölçek maddeleri 5'li Likert tarzındadır (1 = benim düşüncemi hiç yansıtmıyor, 5 = tamamen benim düşüncemi yansıtıyor). Ölçekten alınan yüksek puanlar kişinin söz konusu lideri daha fazla birörnek, kimlik ilerleticisi ve kimlik girişimcisi olarak algıladığını göstermektedir.

Ölçek Türkçe'ye Akfırat (2016) tarafından uyarlanmış ve 372 kişilik üniversite öğrenci örnekleminde psikometrik özellikleri incelenmiştir. Akfırat'ın yaptığı çalışmada, ölçeğin yapı ve içerik geçerliliğine (maddeler kuramsal temele ve özgün formuna uygun şekilde dört farklı faktöre yüklenmiştir); ayırt edici geçerliliğe (kimlik liderliği ile otantik liderlik farklı kavramlara denk düşmektedir ve analizler iki ölçeğe ait maddelerin ayrıştığını göstermiştir); yakınsak geçerliliğe (kimlik liderlik boyutları dönüştürücü/karizmatik liderlikle ilişkili bulunmuştur); ölçüt-bağıntılı geçerliliğe (kimlik liderliğinin dört boyutu, grup-içi süreç çıktılarına anlamlı biçimde yordamaktadır) sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları da oldukça tatmin edicidir (*grup birörnekliği* için $\alpha = .84$; *kimlik ilerleticiliği* için $\alpha = .80$; *kimlik girişimciliği* için $\alpha = .87$; *kimlik etkinliği düzenleyiciliği* için $\alpha = .87$).

Bu çalışmada elde edilen verilerle AMOS 20 programı kullanılarak yürütülen doğrulayıcı faktör analizi bulguları da Akfırat'ın (2016) bulgularıyla tutarlıdır. Yapılan ön analizde, modifikasyon göstergesi incelendiğinde KLÖ3 ile KLÖ4, KLÖ7 ile KLÖ8 ve KLÖ9 ile KLÖ10 maddelerinin hata terimlerinin ilişkilendirilmesi durumunda modelin veriye daha iyi uyum sağlayacağı görülmüş; söz konusu maddeler, ölçeğin orijinal formunda aynı faktörde yer alan maddeler olduğundan, hata terimleri ilişkilendirilerek analiz tekrar edilmiş, modelin veriye oldukça iyi uyum sağladığı görülmüştür. Global uyum iyiliği göstergelerine göre değerler şöyledir: $\chi^2 (48) = 125.86$, $p < .001$; $\chi^2 / df = 2.62$, GFI = .95; CFI = .97; TLI = .96, RMSEA = .064; AIC = 209.86. Bu çalışmada ölçek boyutlarının Cronbach Alpha katsayıları liderin grup birörnekliği algısı için .83, kimlik ilerleticiliği algısı için .86 ve kimlik girişimciliği algısı için .87 olarak bulunmuştur. Mevcut veride ölçeğin ilk üç boyutunda yer alan 12 madde ile yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre, her bir maddenin faktör yükü ve Cronbach's Alpha değerleri Tablo 2.3'te sunulmaktadır.

Tablo 2.3. Kimlik Liderlik Ölçeğinin faktörlerinin cronbach alfa değerleri ve maddelerin faktör yükleri

Faktör 1: Liderin Grup Birörnekliliği Algısı ($\alpha = .83$)	Faktör Yüğü
1.Gezi Parkı Eylemlerinin katılımcılarının örnek bir üyesi olduğunu düşündüm.	.74
2.Gezi Parkı Eylemlerinin katılımcılarının bir temsilcisi olduğunu düşündüm.	.73
3.Bir Gezi Parkı Eylemleri katılımcısının nasıl olması gerektiğine örnek olduğunu düşündüm.	.71
4.Gezi Parkı Eylemlerinin katılımcıları neyi savunuyorsa onu temsil ettiğini düşündüm.	.71
Faktör 2: Liderin Kimlik İlerleticiliği Algısı ($\alpha = .86$)	
5.Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının savunucusu olarak davrandığını düşündüm.	.85
6.Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının tarafını tuttuğunu düşündüm.	.75
7.Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının çıkarlarını gözettiğini düşündüm.	.73
8.Ne yaparsa yapsın, aklında her zaman Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının çıkarları olduğunu düşündüm.	.66
Faktör 3: Liderin Kimlik Girişimciliği Algısı ($\alpha = .87$)	
9.Bir Gezi Parkı Eylemleri katılımcısı olmanın ne demek olduğuna ilişkin bir anlayış geliştirdiğini düşündüm.	.87
10.Gezi Parkı Eylemleri katılımcıları arasında birlik bütünlük hissi yarattığını düşündüm.	.77
11.Eyleme katılanlara aynı grubun parçası olduklarını hissettirdiğini düşündüm.	.75
12.Gezi Parkı Eylemlerinin değerleri ve idealleriyle ilgili katılımcıların algılarını şekillendirdiğini düşündüm.	.75

4.2.7. Öfke

Katılımcıların Gezi Parkı Eylemleri süresince hissettikleri öfkenin sıklığı ve şiddetini ölçmek amacıyla 5’li likert tipinde bir madde kullanılmıştır (bkz. EK).

4.3. İŞLEM

Veri toplama sürecine başlamadan önce Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izin ve belgeler alınmıştır. Sosyal psikolojide en sık kullanılan örnekleme yöntemlerinden olan ulaşılabileni örnekleme yöntemiyle İzmir ili ve çevresinden 114 katılımcıya ulaşılmış ve bu katılımcılardan kâğıt kalem yöntemiyle veri toplanmıştır. Bu katılımcılara üniversitelerde ve kamusal alanlarda ulaşılmıştır. Bu katılımcılardan sözlü onay alındıktan sonra, kâğıt üzerinde de Katılımcı Bilgilendirme Formu ve Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu okumaları sağlanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğini beyan eden ve Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda kabul ettiklerini yönelik bölümü işaretleyen 114 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmacı anket setinin doldurulması sırasında katılımcıların yanında durmuş, anlamadıkları yerlerde gerekli açıklamaları yapmış ve anket sonunda sorusu olanların sorularını cevaplamıştır.

Araştırmanın politik içeriği de düşünülerek katılımcılara isimlerini yazmalarına gerek olmadığı, araştırma için herhangi bir kimlik bilgisine ihtiyaç duyulmadığı, arzu ettiklerinde araştırmadan geri çekilebilecekleri konusunda bilgilendirilmiş ve anket sonrasında gerekli açıklamalar yapılarak kaygıları olabildiğince giderilmiştir.

Kâğıt kalem yöntemiyle toplanan verilerin ardından ölçek seti bir kaç ufak değişiklikle internet ortamına aktarılmış ve online anket olarak tasarlanmıştır. Anket setinin online haline başlamadan önce de katılımcıların Katılımcı Bilgilendirme Formu ve Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu okuduklarından emin olunmuş ve olası sorular ve iletişim için katılımcılara, araştırmacıya ulaşabilecekleri bir mail adresi verilmiştir. Online olarak farklı sosyal medya hesaplarında ve e-posta gruplarında paylaşılarak 289 katılımcıya daha ulaşılmıştır. İki uygulamada da anket setinin tamamlanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Veri toplama süreci 2 ayda tamamlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 20 programında yer alan betimsel istatistikler, varyans analizi ve çoklu regresyon analizi teknikleriyle incelenmiştir. İlk önce veri seti, doğruluk ve kayıp veriler bakımından incelenmiştir. Tüm değişkenler için kayıp veri oranları %5'lik sınırın altında bulunmuştur. Bu sebeple kayıp verilerin yerlerine her değişken için ortalama değerleri yerleştirilmiştir. Daha sonra demografik değişkenlere göre değişkenler açısından farklılık olup olmadığı tek-yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Ve son olarak da farklı kanallarla yapılan eylem çağrısına uyarak eylemlere katılma sıklığını yordayan gruplar arası ve grup içi değişkenlerin saptanması amacıyla çoklu regresyon analizleri yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan tüm değişkenlerin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 3'de sunulmuştur.

5.1.DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER (CİNSİYET, EĞİTİM DURUMU, YAŞ, MESLEK) BAKIMINDAN GRUPLARARASI FARKLAR

Hipotezleri sınamadan önce, bağımlı ve bağımsız değişkenlerde cinsiyet, yaş, meslek bakımından gruplar arası anlamlı farklar olup olmadığı incelenmiştir.

5.1.1. Değişkenler Açısından Cinsiyet Farklılıkları

Çalışmada yer alan tüm değişkenler açısından cinsiyet farkı olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) uygulanmıştır. Sonuçlara göre erkekler, kadınlardan daha sık Gezi Parkı Eylemlerine katıldıklarını bildirmişlerdir $(F(1,401)=14.29, p< .001)$.

		Ort. (SS)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Gezi Katılım	3.27 (1.35)	1	.30**	.33**	.24**	.11*	.32**	.18**	.04	.19**	.20**	.25**	.10	.18**	.24**	.12*
2.	Arkadaş Çağrı	3.69 (1.32)	.30**	1	.17**	.16**	.25**	.16**	.14**	.22**	.70**	.19**	.17**	.17**	.19**	.20**	.18**
3.	Sendika Çağrı	2.03 (1.43)	.33**	.17**	1	.62**	.08	.68**	.56**	.14**	.10*	.09	.18**	.06	.23**	.26**	.16**
4.	Siyasi Parti Çağrı	1.84 (1.33)	.24**	.16**	.62**	1	.11*	.50**	.84**	.13**	.12*	.05	.14**	.09	.19**	.20**	.08
5.	Sahte ve Anonim Hesap Çağrı	2.14 (1.32)	.11*	.25**	.08	.11*	1	.15**	.15**	.37**	.34**	.11*	.09	.17**	.23**	.15**	.23**
6.	Sendika Hesap Çağrı	2.28 (1.47)	.32**	.16**	.68**	.50**	.15**	1	.59**	.25**	.18**	.15**	.20**	.06	.25**	.32**	.19**
7.	Siyasi Parti Hesap Çağrı	1.89 (1.32)	.18**	.14**	.56**	.84**	.15**	.59**	1	.23**	.14**	.05	.12*	.10*	.20**	.21**	.11*
8.	Ünlü Hesap Çağrı	2.49 (1.36)	.04	.22**	.14**	.13**	.37**	.25**	.23**	1	.37**	.10*	.14**	.18**	.36**	.29**	.34**
9.	Arkadaş Hesap Çağrı	3.62 (1.33)	.19**	.70**	.10*	.12*	.34**	.18**	.14**	.37**	1	.18**	.17**	.19**	.29**	.29**	.28**
10.	Haksızlık Algısı	4.67 (0.61)	.20**	.19**	.09	.05	.11*	.15**	.05	.10*	.18**	1	.37**	.28**	.37**	.34**	.44**
11.	Sosyal Değişim İnancı	4.02 (0.88)	.25**	.17**	.18**	.14**	.09	.20**	.12*	.14**	.17**	.37**	1	.12*	.25**	.25**	.28**
12.	Öfke	4.40 (0.93)	.10	.17**	.06	.09	.17**	.06	.10*	.18**	.19**	.28**	.12*	1	.24**	.28**	.32**
13.	Liderin Grup Birörnekliliği	3.51 (0.98)	.18**	.19**	.23**	.19**	.23**	.25**	.20**	.36**	.29**	.37**	.25**	.24**	1	.63**	.62**
14.	Liderin Kimlik İlerleticiliği	3.59 (1.04)	.24**	.20**	.26**	.20**	.15**	.32**	.21**	.29**	.29**	.34**	.25**	.28**	.63**	1	.56**
15.	Liderin Kimlik Girişimciliği	3.80 (0.92)	.12*	.18**	.16**	.08	.23**	.19**	.11*	.34**	.28**	.44*	.28**	.32**	.62**	.56**	1

Katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine katılırken hangi kanalların çağrılarını ne sıklıkla dikkate aldığına baktığımızda, arkadaşlarının çağrılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığında cinsiyetler arası anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Ancak erkeklerin, sendika/örgüt/platformların çağrılarını dikkate alarak Gezi Parkı Eylemlerine katılma ($F(1,401) = 15.97, p < .001$) ve siyasi partilerin çağrılarını dikkate alarak Gezi Parkı Eylemlerine katılma ($F(1,401) = 7.55, p < .01$) sıklıkları kadınların bu kanalların çağrılarını dikkate alarak eylemlere katılma sıklığından anlamlı bir şekilde daha fazladır (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. Bağımlı Değişkenlerde Cinsiyetler Arası Farklılıklar

Değişkenler	Erkekler		Kadınlar		F	Eta ²
	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.		
Gezi Eylem Sıklık	3.60	1.38	3.08	1.30	14.29***	.03
Arkadaş Çağrı	3.64	1.36	3.72	1.30	.39	.00
Sendika Çağrı	2.40	1.60	1.82	1.28	15.97***	.04
Siyasi Parti Çağrı	2.08	1.50	1.70	1.20	7.55**	.02
Sahte ve Anonim Hesap Çağrı	2.47	1.89	2.54	1.31	.33	.00
Sendika Hesap Çağrı	2.48	1.55	2.17	1.41	4.03*	.01
Siyasi Parti Hesap Çağrı	2.10	1.46	1.77	1.21	5.68*	.01
Ünlü Hesap Çağrı	2.50	1.32	2.48	1.38	.03	.00
Arkadaş Hesap Çağrı	3.48	1.34	3.70	1.32	2.39	.01

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine katılırken farklı sosyal medya hesaplarının çağrılarını ne sıklıkla dikkate aldığına baktığımızda sahte ve anonim hesaplardan, ünlü bir müzisyen/oyuncu/sanatçı hesabından ve arkadaşların hesaplarından yapılan çağrılar dikkate alarak Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak erkeklerin, sosyal medyada sendika/örgüt/platform hesaplarından yapılan çağrılar dikkate alarak Gezi Parkı Eylemlerine katılma ($F(1,396) = 4.03, p < .05$) ve siyasi parti

hesaplarından yapılan çağrılar dikkate alarak Gezi Parkı Eylemlerine katılma ($F(1,396) = 5.68, p < .05$) sıklıkları, kadınların bu kaynakların çağrılarını dikkate alarak eylemlere katılma sıklığından anlamlı bir şekilde daha fazladır (Tablo 4.1).

Bağımsız değişkenlere bakıldığında sosyal değişim inancı bakımından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, Tablo 4.2’de de görüldüğü gibi kadınların haksızlık algısının ($F(1,401) = 5.88, p < .05$) ve öfke düzeylerinin ($F(1,401) = 8.38, p < .01$) erkeklerden anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu görülmektedir. Lider özelliklerine bakıldığında, liderin grup birörnekliği algısı ve liderin kimlik ilerleticiliği algısında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmazken, kadınların liderin kimlik girişimciliği ölçeğinden aldığı puanlar erkeklerin aldığı puanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir ($F(1,401) = 4.77, p < .05$).

Tablo 4.2. Bağımsız Değişkenlerde Cinsiyetler Arası Farklılıklar

Değişkenler	Erkekler		Kadınlar		F	Eta ²
	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.		
Haksızlık Algısı	18.47	2.79	19.09	2.23	5.88*	.01
Sosyal Değişim İnancı	24.31	5.18	24.00	5.35	.33	.00
Öfke	4.22	1.03	4.50	.86	8.38**	.02
Liderin Grup Birörnekliği Algısı	14.09	3.95	14.04	3.92	.02	.00
Liderin Kimlik İlerleticiliği Algısı	14.11	4.27	14.49	4.12	.77	.00
Liderin Kimlik Girişimciliği Algısı	14.68	3.84	15.51	3.57	4.77*	.01

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

5.1.2. Değişkenler Açısından Eğitim Düzeyi Farklılıkları

Eğitim düzeylerine göre grup farklılıklarını incelemek için tek yönlü varyans analizleri (One-Way Anova) yapılmıştır. Eğitim düzeyleri gruplarının örneklem sayıları eşit olmadığı için analize ilköğretim ve lise mezunları dâhil edilmemiş,

analizler üniversite öğrencileri, üniversite mezunları ve lisansüstü öğrenci ve mezunları olmak üzere 3 grup üzerinden yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre Tablo 4.3'te de görüldüğü üzere Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığı eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F(2,389) = 5.25, p < .01$). Hangi grupların arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizinde lisansüstü öğrenci ve mezunları, üniversite öğrencilerine göre (Ortalamalar Farkı= .47, Standart Hata = .16, $p < .05$) üniversite mezunları da üniversite öğrencilerine göre (Ortalamalar Farkı= .43, Standart Hata= .16, $p < .05$) Gezi Parkı Eylemlerine anlamlı bir şekilde daha sık katıldıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.3. Bağımlı Değişkenlerde Eğitim Düzeyleri Arası Farklılıklar

Değişkenler	Üniversite Öğrencisi		Üniversite Mezunu		Lisansüstü		F	Eta ²
	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.		
Gezi Eylem Sıklık	2.96	1.37	3.39	1.35	3.43	1.25	5.25**	.03
Arkadaş Çağrı	3.59	1.30	3.71	1.35	3.85	1.22	1.42	.01
Sendika Çağrı	1.71	1.18	2.28	1.60	2.06	1.38	5.69**	.03
Siyasi Parti Çağrı	1.80	1.26	1.86	1.32	1.78	1.33	.11	.00
Sahte ve Anonim Hesap Çağrı	2.25	1.32	1.98	1.25	2.15	1.34	1.36	.01
Sendika Hesap Çağrı	1.97	1.38	2.33	1.51	2.50	1.41	4.66*	.02
Siyasi Parti Hesap Çağrı	1.87	1.29	1.93	1.36	1.80	1.27	.27	.00
Ünlü Hesap Çağrı	2.65	1.32	2.43	1.33	2.39	1.40	1.38	.01
Arkadaş Hesap Çağrı	3.49	1.32	3.70	1.34	3.73	1.27	1.35	.01

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Arkadaşların ve siyasi partilerin çağrılılarıyla Gezi Parkı eylemlerine katılmada eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmazken, sendika/örgüt/platform çağrılılarıyla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıkları katılımcıların eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($F(2,389)=5.69, p < .01$). Hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre üniversite mezunlarının,

sendika/örgüt/platform çağrılarıyla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıkları üniversite öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde yüksektir (Ortalamalar Farkı= .57, Standart Hata= .17, $p < .01$).

Farklı sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılara bakıldığında, arkadaşların hesapları, sahte ve anonim hesaplar, sendika/platform/siyasi parti hesapları ve ünlü müzisyen/oyuncu/sanatçı hesaplarından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemleri katılmada, eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanmazken, sosyal medyada sendika/örgüt/platform hesaplarından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemlerine katılım sıklığı, eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($F(2,385) = 4.66$, $p < .05$). Hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre lisansüstü öğrenci ve mezunlarının sosyal medyada sendika/örgüt/platform hesaplarından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıkları, üniversite öğrencilerinden anlamlı bir şekilde daha yüksektir (Ortalamalar Farkı= .52, Standart Hata= .18, $p < .01$).

Tablo 4.4. Bağımsız Değişkenler İçin Eğitim Düzeyleri Arası Farklılıklar

Değişkenler	Üniversite Öğrencisi		Üniversite Mezunu		Lisansüstü		F	Eta ²
	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.		
Haksızlık Algısı	18.45	2.98	18.91	2.19	19.31	1.72	4.37*	.02
Sosyal Değişim İnancı	24.18	5.85	24.12	4.57	23.89	5.14	.37	.00
Öfke	4.39	.93	4.44	.90	4.40	.90	.13	.00
Liderin Grup Birörnekliği Algısı	14.09	3.91	14.49	3.79	13.63	3.98	1.52	.01
Liderin Kimlik İlerleticiliği Algısı	13.77	4.27	14.68	4.21	14.66	3.95	2.15	.01
Liderin Kimlik Girişimciliği Algısı	15.14	3.70	15.39	3.59	15.10	3.63	.23	.00

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 4.4'te de görüldüğü gibi sosyal değişim inancı, liderin grup birörnekliği algısı, liderin kimlik ilerleticiliği algısı ve liderin kimlik girişimciliği algısında eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmazken, haksızlık algısı eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F(2,389) = 4.37$, $p < .05$). Hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan

Post-hoc analizine göre lisansüstü öğrenci ve mezunlarının haksızlık algısı düzeyleri, üniversite öğrencilerinininkine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir (Ortalamalar Farkı= .86, Standart Hata= .29, $p < .05$).

5.1.3. Değişkenler Açısından Yaş Grubu Farklılıkları

Değişkenler açısından yaş grupları arasındaki farklılıkları saptayabilmek için öncelikle katılımcıların yaşları gençler (18-29), yetişkinler (30-49) ve yaşlılar (50+) olmak üzere 3 gruba ayrıldı. Ardından bu gruplar arasında bağımlı ve bağımsız değişkenlerimiz bakımından farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) testi uygulandı.

Yapılan analizlere göre, Tablo 4.5'te de görüldüğü gibi, Gezi Parkı eylemlerine katılım sıklığı ($F(2,389) = 6.04$, $p < .01$) yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre yetişkinler, gençlere göre, Gezi Parkı eylemlerine daha sık katılmışlardır (Ortalamalar Farkı= .46, Standart Hata= .15, $p < .01$).

Gezi Parkı eylemlerine arkadaşlarının ve siyasi partilerin çağrıyla katılma sıklığına bakımından yaş grupları arası anlamlı bir fark gözlenmezken, sendika/örgüt/platform çağrısı ile Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığında ($F(2,388) = 10.27$, $p < .001$) yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (Tablo 4.5). Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre yetişkin (Ortalamalar Farkı= .46, Standart Hata= .15, $p < .01$) ve yaşlıların (Ortalamalar Farkı= 1.26, Standart Hata= .33, $p < .01$), gençlere göre sendika/örgüt/platform çağrısı ile Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığı anlamlı bir şekilde yüksektir

Farklı türden sosyal medya hesapları ile yapılan çağrılara bakıldığında, sahte ve anonim hesaplardan, sendika/örgüt/platform hesaplarından, siyasi parti hesaplarından ve arkadaş hesaplarından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığı açısından yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gözlenmezken, ünlü bir müzisyen/oyuncu/sanatçı hesabından yapılan çağrılarla ($F(2,383) = 5.65$, $p < .01$) Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığında yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu tespit etmek için Tukey

yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre, gençler (Ortalamalar Farkı= 1.09, Standart Hata= .34, $p < .01$) ve yetişkinler (Ortalamalar Farkı= .87, Standart Hata= .35, $p < .05$), ünlü bir müzisyen/oyuncu/sanatçı hesabından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemlerine katılma anlamı biçimde daha sık katılmışlardır.

Tablo 4.5. Bağımlı Değişkenlerde Yaş Grupları Arası Farklılıklar

Değişkenler	Gençler		Yetişkinler		Yaşlılar		F	Eta ²
	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.		
Gezi Eylem Sıklık	3.07	1.34	3.53	1.29	3.72	1.57	6.04**	.03
Arkadaş Çağrı	3.62	1.30	3.87	1.33	3.33	1.53	2.14	.01
Sendika Çağrı	1.80	1.26	2.25	1.52	3.06	1.66	10.27***	.05
Siyasi Parti Çağrı	1.81	1.31	1.83	1.28	2.28	1.71	1.07	.00
Sahte ve Anonim Hesap Çağrı	2.56	1.26	2.54	1.29	2.03	1.90	1.31	.01
Sendika Hesap Çağrı	2.14	1.41	2.42	1.48	2.88	1.62	3.18*	.02
Siyasi Parti Hesap Çağrı	1.87	1.29	1.87	1.30	2.12	1.69	.28	.00
Ünlü Hesap Çağrı	2.59	1.33	2.37	1.39	1.50	.89	5.65**	.03
Arkadaş Hesap Çağrı	3.55	1.36	3.76	1.25	3.50	1.55	1.02	.01

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 4.6’da da görüldüğü gibi öfke, liderin grup birörnekliği algısı, liderin kimlik ilerleticiliği algısı ve liderin kimlik girişimciliği algısında yaş grupları arası anlamlı bir farklılık yokken; haksızlık algısı ($F(2,389)= 7.14$, $p < .01$) ve sosyal değişim inancı ($F(2,389)= 4.07$, $p < .01$), açısından yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Hangi gruplar arasında anlamlı farklar olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre haksızlık algısı yetişkinlerde, gençlere göre anlamlı şekilde daha yüksekken (Ortalamalar Farkı= .99, Standart Hata= .27, $p < .01$); sosyal değişim inancı da yaşlılarda, gençlere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur (Ortalamalar Farkı= 3.41, Standart Hata= 1.28, $p < .05$).

Tablo 4.6. Bağımsız Değişkenlerde Yaş Grupları Arası Farklılıklar

Değişkenler	Gençler		Yetişkinler		Yaşlılar		F	Eta ²
	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.	Ortalama	S.S.		
Haksızlık Algısı	18.52	2.86	19.51	1.28	19.39	1.91	7.14**	.04
Sosyal Değişim İnancı	23.70	5.49	24.51	4.93	27.11	3.46	4.07*	.03
Öfke	4.46	.88	4.33	.95	4.41	1.03	.85	.00
Liderin Grup Birörnekliliği Algısı	13.99	3.99	14.29	3.79	13.71	4.29	.32	.00
Liderin Kimlik İlerleticiliği Algısı	14.14	4.18	14.75	4.11	13.66	4.39	1.11	.01
Liderin Kimlik Girişimciliği Algısı	15.08	3.76	15.51	3.44	15.12	4.60	.55	.00

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

5.1.4. Değişkenler Açısından Meslek Grubu Farklılıkları

Çalışmada yer alan değişkenler bakımından meslek grupları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla veriye tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) uygulanmıştır. Katılımcıların meslekleri öğrenci, akademisyen, memur, işçi, emekli ve diğer olmak üzere 6 gruba ayrılmıştır.

Sonuçlara göre Tablo 4.7’de de görüldüğü üzere Gezi Parkı eylemlerine katılım sıklığı ($F(5,386) = 5.01$, $p < .001$) meslek gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Hangi gruplar arasında anlamlı farklar olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre memur ve işçiler, öğrencilere göre Gezi Parkı eylemlerine daha sık katıldıklarını bildirmişlerdir (sırasıyla Ortalamalar Farkı= 1.03, Standart Hata= .27, $p < .01$; Ortalamalar Farkı= 1.83, Standart Hata= .54, $p < .05$).

Çağrısına uyularak eyleme katılan kanalların meslek gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında sendika/örgüt/platform çağrısıyla eyleme katılma sıklığı ($F(5,385) = 8.80$, $p < .001$) ve siyasi partilerin çağrısıyla eyleme katılma sıklığı ($F(5,385) = 3.84$, $p < .01$) meslek gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 4.7. Bağımlı Değişkenlerde Meslek Grupları Arası Farklılıklar

Değişkenler	Öğrenci		Akademisyen		Memur		İşçi		Emekli		Diğer		F	Eta ²
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.		
Gezi Eylem Sıklık	3.01	1.28	3.26	1.20	4.03	1.18	4.83	.41	2.67	1.15	3.35	1.38	5.01***	.06
Arkadaş Çağrı	3.59	1.24	4.14	1.04	3.66	1.45	4.33	1.63	5.00	.00	3.63	1.38	2.14	.03
Sendika Çağrı	1.67	1.16	2.12	1.42	3.10	1.78	4.33	1.63	2.67	2.08	2.01	1.41	8.83***	.10
Siyasi Parti Çağrı	1.81	1.28	2.02	1.52	2.24	1.57	3.67	2.07	2.67	2.08	1.68	1.19	3.85**	.05
Sahte ve Anonim Hesap Çağrı	2.57	1.29	2.76	1.34	2.23	.97	3.25	1.70	3.25	2.47	2.41	1.23	1.44	.02
Sendika Hesap Çağrı	2.01	1.42	2.77	1.38	3.11	1.57	4.00	1.55	2.67	2.08	2.18	1.42	5.74***	.07
Siyasi Parti Hesap Çağrı	1.89	1.32	2.07	1.42	2.29	1.61	3.33	1.97	2.67	2.08	1.72	1.18	2.99*	.04
Ünlü Hesap Çağrı	2.62	1.31	2.74	1.42	2.21	1.45	2.50	1.76	2.00	1.41	2.34	1.35	1.22	.02
Arkadaş Hesap Çağrı	3.48	1.30	3.98	1.08	3.43	1.20	4.17	1.60	5.00	.00	3.63	1.40	1.69	.02

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Hangi gruplar arasında anlamlı farklar olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre memurlar, öğrencilere (Ortalamalar Farkı= 1.43, Standart Hata= .28, $p < .01$), akademisyenlere (Ortalamalar Farkı= .99, Standart Hata= .33, $p < .05$), diğer meslek grubuna göre (Ortalamalar Farkı= 1.09, Standart Hata= .27, $p < .01$) ve işçiler, benzer şekilde öğrencilere (Ortalamalar Farkı= 2.66, Standart Hata= .57, $p < .01$), akademisyenlere (Ortalamalar Farkı= 2.22, Standart Hata= .60, $p < .01$) ve diğer meslek gruplarına göre (Ortalamalar Farkı= 2.32, Standart Hata= .57, $p < .01$) sendika/örgüt/platform çağrısıyla eylemlere katılma sıklığını; işçiler, öğrencilere (Ortalamalar Farkı= 1.86,

Standart Hata= .55, $p < .05$), akademisyenlere (Ortalamalar Farkı= 1.64, Standart Hata= .57, $p < .05$) ve diğer meslek grubuna göre (Ortalamalar Farkı= 1.99, Standart Hata= .54, $p < .01$) siyasi partilerin çağrısıyla eylemlere katılma sıklıklarının anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlamışlardır.

Çağrılarına uyularak eyleme katılan sosyal medya hesaplarının meslek gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında ise sahte ve anonim hesapların çağrılarıyla eylemlere katılma sıklığı ($F(5,379) = 3.12$, $p < .01$) meslek gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için Tukey yöntemi seçilerek yapılan Post-hoc analizine göre akademisyenler, memurlara (Ortalamalar Farkı= 2.18, Standart Hata= .56, $p < .01$) ve diğer meslek gruplarına göre (Ortalamalar Farkı= 1.14, Standart Hata= .40, $p < .05$) sahte ve anonim hesapların çağrılarıyla eylemlere katılma sıklıklarının anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlamışlardır.

Tablo 4.8. Bağımsız Değişkenlerde Meslek Grupları Arası Farklılıklar

	Öğrenci		Akademisyen		Memur		İşçi		Emekli		Diğer			
Değişkenler	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	F	Eta ²
Haksızlık Algısı	18.76	2.49	19.49	1.14	19.41	1.84	17.31	5.56	20.00	.00	18.82	2.57	1.52	.02
Sosyal Değişim İnancı	24.47	5.39	24.26	4.93	26.00	4.41	25.12	8.62	27.00	3.00	23.48	5.22	1.64	.02
Öfke	4.49	.80	4.35	1.13	4.48	.73	3.67	1.75	3.00	1.73	4.38	.94	2.45*	.03
Liderin Grup Birörmekliği	13.96	3.79	14.70	4.11	15.06	3.73	14.17	6.31	17.67	2.08	13.63	3.93	1.56	.02
Liderin Kimlik İlerleticiliği	13.86	4.23	15.84	3.34	15.89	3.77	16.00	5.22	11.00	1.73	14.11	4.34	2.93*	.04
Liderin Kimlik Girişimciliği	15.28	3.53	15.72	3.24	15.88	3.92	15.33	6.31	17.00	1.00	14.90	3.84	.59	.00

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Bağımsız değişkenlerde meslek grupları arası farklılıklara bakıldığında, gruplararası değişkenlerden yalnızca öfkenin ($F(5,386)= 2.45, p < .05$) grup içi değişkenlerden de liderin kimlik ilerleticiliği algısının meslek gruplara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F(5,386)= 2.93, p < .05$).

5.2. GEZİ PARKI EYLEMLERİNE KATILMA SIKLIĞININ YORDANMASI

Araştırmanın birinci hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı, ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin ve hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup-içi değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Analiz sonucuna göre, analize ilk aşamada dâhil edilen demografik değişkenlerden cinsiyet ($\beta = -.19, t = -3.713, p < .01$) ve yaş grubu ($\beta = .11, t = 2.041, p < .05$) katılımcıların Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Demografik değişkenler kontrol edildiğinde ise gruplar arası değişkenlerden haksızlık algısı ($\beta = .11, t = 2.073, p < .05$), öfke ($\beta = .11, t = 2.077, p < .05$) ve sosyal değişim inancı ($\beta = .18, t = 3.322, p < .01$) katılımcıların Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıklarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Hem demografik değişkenler hem gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup içi değişkenlerden liderin kimlik ilerleticiliği ($\beta = .15, t = 2.304, p < .05$)

katılımcıların Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıklarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler birinci hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.1).

Tablo 5.1. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Değişkenler	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	-.53	.14	-.19**	-.60	.14	-.22**	-.57	.14	-.21**
Yaş Grubu	.26	.13	.11*	.14	.12	.06	.15	.12	.06
Eğitim Düzeyi	.11	.09	.07	.10	.08	.07	.08	.08	.06
Meslek Grubu	.02	.03	.03	.04	.03	.07	.04	.03	.07
Haksızlık Algısı				.25	.12	.11*	.20	.13	.09
Öfke				.16	.08	.11*	.12	.08	.08
Sosyal Değişim İnancı				.27	.08	.18**	.24	.08	.16**
Liderin Grup Birörnekliği							.08	.10	.06
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.19	.08	.15*
Liderin Kimlik Girişimciliği							-.12	.10	-.08
R^2		.06			.14			.16	
F Değişimi		6.10**			11.50**			3.23*	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

5.3. FARKLI KANALLARIN ÇAĞRILARIYLA EYLEME KATILIM SIKLIĞININ YORDANMASI

Araştırmanın ikinci hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine arkadaşların çağrılılarıyla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır. Ancak arkadaşlık ilişkileri kişiler arası düzeyde işleyen bir süreç olduğu için, grup-içi süreçlerle ilişkili olan lider özellikleri bakımından yordanmayacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine arkadaşların çağrılılarıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin ve hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup-içi değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, arkadaşların çağrılarıyla eylemlere katılma sıklığını ilk aşamada modele dâhil edilen demografik değişkenlerden eğitim düzeyi ($\beta = .12$, $t = 2.182$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde; demografik değişkenler kontrol edildiğinde ise gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .13$, $t = 2.574$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde ve sosyal değişim inancı ($\beta = .10$, $t = 1.909$, $p < .1$) ile haksızlık algısı ($\beta = .10$, $t = 1.701$, $p < .1$) marjinal şekilde yordamaktadır. Hem demografik değişkenler ve hem de gruplar arası değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde, lider özellikleri, arkadaşların çağrılarıyla eylemlere katılma sıklığını anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Analizler ikinci hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.2).

Araştırmanın üçüncü hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine sendika/örgüt/platform çağrılarıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, değişebilirlik inancı, grup etkililiği inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine sendika/örgüt/platform çağrılarıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin ve hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup-içi

değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Tablo 5.2. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Arkadaşlarının Çağrılıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

Değişkenler	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	.04	.14	.02	-.04	.14	-.01	-.02	.14	-.01
Yaş Grubu	.01	.01	.04	.00	.01	.00	.00	.01	.00
Eğitim Düzeyi	.18	.08	.12*	.17	.08	.11*	.16	.08	.11
Meslek Grubu	-.04	.03	-.08	-.03	.03	-.04	-.02	.03	-.04
Haksızlık Algısı				.21	.12	.10	.12	.13	.06
Öfke				.19	.07	.13*	.15	.08	.11*
Sosyal Değişim İnancı				.15	.08	.10	.12	.08	.08
Liderin Grup Birörnekliği							.08	.10	.06
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.10	.08	.08
Liderin Kimlik Girişimciliği							.01	.10	.01
R^2		.02			.07			.08	
F Değişimi		1.54			7.29**			1.90	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Analiz sonuçlarına göre sendika/örgüt/platform çağrısıyla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığını analize ilk aşamada dâhil edilen demografik değişkenlerden yaş grubu ($\beta = .20$, $t = 3.790$, $p < .01$) ve cinsiyet ($\beta = -.20$, $t = 4.009$, $p < .01$); demografik değişkenler kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .12$, $t = 2.259$, $p < .05$) ve sosyal değişim inancı ($\beta = .14$, $t = 2.562$, $p < .05$); hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup içi değişkenlerden liderin grup birörnekliği ($\beta = .15$, $t = 2.161$, $p < .05$) ve liderin kimlik ilerleticiliği ($\beta = .13$, $t = 1.999$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler üçüncü hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.3).

Tablo 5.3. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Sendika/Örgüt/Platform Çağrılıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	-.59	.15	-.20**	-.63	.15	-.22**	-.59	.15	-.20**
Yaş Grubu	.49	.13	.20**	.44	.13	.18**	.46	.13	.19**
Eğitim Düzeyi	.07	.09	.04	.07	.09	.04	.06	.09	.04
Meslek Grubu	-.01	.03	-.02	.00	.03	.00	.00	.03	.00
Haksızlık Algısı				-.01	.13	.00	-.17	.13	-.07
Öfke				.18	.08	.12*	.11	.08	.07
Sosyal Değişim İnancı				.22	.09	.14*	.16	.08	.10
Liderin Grup Birörnekliği							.21	.10	.15*
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.18	.09	.13*
Liderin Kimlik Girişimciliği							-.01	.10	-.01
R^2		.09			.13			.18	
F Değişimi		9.23**			5.04**			7.54**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Araştırmanın dördüncü hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine siyasi parti çağrılıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine siyasi parti çağrılıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, değişebilirlik inancı, etkililik algısı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin ve hem demografik hem de

gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup-içi değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, siyasi parti çağrısıyla Gezi Parkı eylemlerine katılmayı ilk aşamada modele sokulan demografik değişkenlerden cinsiyet ($\beta = -.15$, $t = -2.927$, $p < .01$); demografik değişkenler kontrol edildiğinde ise gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .13$, $t = 2.348$, $p < .05$) ve sosyal değişim inancı ($\beta = .12$, $t = 2.183$, $p < .05$); hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup içi değişkenlerden liderin grup birörnekliği algısı ($\beta = .16$, $t = 2.140$, $p < .05$) ve liderin kimlik ilerleticiliği algısı ($\beta = .15$, $t = 2.204$, $p < .05$) ve liderin kimlik girişimciliği algısı ($\beta = -.14$, $t = 2.048$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler dördüncü hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.4).

5.4. FARKLI SOSYAL MEDYA HESAPLARININ ÇAĞRILARIYLA EYLEME KATILMA SIKLIĞININ YORDANMASI

Araştırmanın beşinci hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine sahte ve anonim sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine sahte ve anonim sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin ve hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup-içi değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Tablo 5.4. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Siyasi Parti Çağrılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	-.42	.14	-.15**	-.45	.14	-.16**	-.40	.14	-.14**
Yaş Grubu	.15	.13	.06	.11	.13	.05	.13	.13	.06
Eğitim Düzeyi	.00	.09	.00	.00	.09	.00	-.01	.08	-.01
Meslek Grubu	-.05	.03	-.08	-.03	.03	-.06	-.03	.03	-.06
Haksızlık Algısı				-.06	.12	-.03	-.13	.13	-.06
Öfke				.18	.08	.13*	.15	.08	.10
Sosyal Değişim İnancı				.18	.08	.12*	.15	.08	.10
Liderin Grup Birörnekliği							.21	.10	.16*
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.19	.09	.15*
Liderin Kimlik Girişimciliği							-.20	.10	-.14*
R^2		.03			.16			.10	
F Değişimi		3.17*			3.97**			5.72**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Analiz sonucuna göre, sahte ve anonim sosyal medya hesaplarının çağrıları ile eylemlere katılmayı ilk aşamada modele sokulan demografik değişkenlerden hiç biri yordamazken, demografik değişkenler kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .18$, $t = 3.381$, $p < .01$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup içi değişkenlerden liderin grup birörnekliği ($\beta = .15$, $t = 2.047$, $p < .05$) ve liderin kimlik girişimciliği ($\beta = .16$, $t = 2.376$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler beşinci hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.5).

Tablo 5.5. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Sahte ve Anonim Sosyal Medya Hesaplarının Çağrılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	.06	.14	.02	-.02	.13	-.01	-.02	.14	-.01
Yaş Grubu	-.11	.13	-.05	-.18	.12	-.08	-.16	.12	-.07
Eğitim Düzeyi	.06	.08	.04	.06	.08	.04	.07	.08	.05
Meslek Grubu	-.03	.03	-.05	-.01	.03	-.02	-.01	.03	-.01
Haksızlık Algısı				.18	.12	.09	-.04	.12	-.02
Öfke				.25	.08	.18**	.17	.08	.12*
Sosyal Değişim İnancı				.13	.08	.09	.07	.08	.05
Liderin Grup Birörnekliği							.19	.09	.15*
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.02	.08	.02
Liderin Kimlik Girişimciliği							.22	.09	.16*
R^2		.01			.07			.14	
F Değişimi		.61			8.80**			8.87**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Araştırmanın altıncı hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine sendika/örgüt/platformların sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine sendika/örgüt/platformların sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin; hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup-içi

değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Analiz sonucuna göre, sendika/örgüt/platformların sosyal medya hesaplarının çağrılılarıyla eylemlere katılmayı ilk aşamada modele sokulan demografik değişkenlerden cinsiyet ($\beta = -.11$, $t = -2.132$, $p < .05$), yaş grubu ($\beta = .11$, $t = 2.058$, $p < .05$) ve eğitim düzeyi ($\beta = .12$, $t = 2.069$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Demografik değişkenler kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerden sosyal değişim inancı ($\beta = .15$, $t = 2.707$) ve hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup içi değişkenlerden liderin kimlik ilerleticiliği ($\beta = .23$, $t = 3.485$, $p < .01$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler altıncı hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.6.)

Tablo 5.6. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Sendika/Örgüt/Platformların Sosyal Medya Hesaplarının Çağrılılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	-.34	.16	-.11*	-.39	.16	-.13*	-.36	.15	-.12*
Yaş Grubu	.29	.14	.11*	.20	.14	.08	.22	.14	.09
Eğitim Düzeyi	.20	.10	.12*	.19	.09	.12*	.17	.09	.10
Meslek Grubu	-.06	.04	-.10	-.04	.04	-.07	-.04	.04	-.06
Haksızlık Algısı				.16	.14	.07	-.03	.14	-.01
Öfke				.14	.09	.08	.04	.09	.03
Sosyal Değişim İnancı				.25	.09	.15**	.18	.09	.11*
Liderin Grup Birörmekliği							.12	.11	.08
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.32	.09	.23*
Liderin Kimlik Girişimciliği							-.01	.11	-.01
R^2		.03			.07			.13	
F Değişimi		3.58**			6.20**			9.62**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Araştırmanın yedinci hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine siyasi partilerin sosyal medya hesaplarının çağrılılarıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim

inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine siyasi partilerin sosyal medya hesaplarının çağrılıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin; hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup-içi değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Analiz sonucuna göre, siyasi partilerin sosyal medya hesaplarının çağrılıyla eylemlere katılmayı ilk aşamada modele sokulan demografik değişkenlerden cinsiyet ($\beta = -.14$, $t = -2.583$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Demografik değişkenler kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .13$, $t = 2.446$, $p < .05$) ve hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde grup içi değişkenlerden liderin kimlik ilerleticiliği ($\beta = .14$, $t = 2.073$, $p < .05$) ve liderin grup birörnekliği ($\beta = .15$, $t = 2.035$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler yedinci hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.7.)

Araştırmanın sekizinci hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine ünlülerin (sanatçı, oyuncu, sporcu vs.) sosyal medya hesaplarının çağrılıyla katılım sıklığı demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) ve grup-içi değişkenler (liderin grup birörnekliği, liderin kimlik ilerleticiliği ve liderin kimlik girişimciliği) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine ünlülerin sosyal medya hesaplarının çağrılıyla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol

edildiğinde gruplar arası değişkenlerin; hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup-içi değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Tablo 5.7. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Siyasi Partilerin Sosyal Medya Hesaplarının Çağrılılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	-.37	.14	-.14*	-.42	.15	-.15**	-.38	.14	-.14**
Yaş Grubu	.09	.13	.04	.07	.13	.03	.09	.13	.04
Eğitim Düzeyi	.02	.09	.01	.02	.09	.02	.01	.09	.01
Meslek Grubu	-.05	.03	-.09	-.04	.03	-.07	-.04	.03	-.07
Haksızlık Algısı				-.02	.13	-.01	-.12	.13	-.06
Öfke				.19	.08	.13*	.15	.08	.10
Sosyal Değişim İnancı				.12	.08	.08	.09	.08	.06
Liderin Grup Birörnekliği							.20	.10	.15*
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.18	.09	.14*
Liderin Kimlik Girişimciliği							-.13	.10	-.09
R^2		.03			.05			.09	
F Değişimi		2.49*			3.32*			5.48**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Analiz sonucuna göre, katılımcıların, ünlülerin sosyal medya hesaplarının çağrılılarıyla eylemlere katılma sıklığını ilk aşamada modele sokulan demografik değişkenlerden yaş grubu ($\beta = -.14$, $t = -2.438$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Demografik değişkenler kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .13$, $t = 2.497$, $p < .05$) ve sosyal değişim inancı ($\beta = .11$, $t = 2.028$, $p < .05$) ünlülerin sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla eylemlere katılma sıklığını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise bağımlı değişkeni, grup içi değişkenlerden liderin grup birörnekliği ($\beta = .21$, $t = 2.965$, $p < .01$) ve liderin kimlik girişimciliği ($\beta = .20$, $t = 3.003$, $p < .01$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler sekizinci hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 5.8.).

Tablo 5.8. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Ünlülerin Sosyal Medya Hesaplarından Yapılan Çağrılarla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Cinsiyet	-.02	.15	-.01	-.08	.15	-.03	-.07	.14	-.02
Yaş Grubu	-.32	.13	-.14	-.39	.13	-.16**	-.35	.12	.15**
Eğitim Düzeyi	.01	.09	.01	.01	.09	.01	.02	.08	.01
Meslek Grubu	-.03	.03	-.05	-.01	.03	-.02	-.01	.03	-.01
Haksızlık Algısı				.10	.13	.05	-.20	.13	-.09
Öfke				.20	.08	.13*	.08	.08	.05
Sosyal Değişim İnancı				.17	.09	.11*	.09	.08	.06
Liderin Grup Birörnekliği							.28	.10	.21**
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.06	.09	.05
Liderin Kimlik Girişimciliği							.29	.10	.20**
R^2		.02			.07			.19	
F Değişimi		2.26			5.80*			17.84**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Araştırmanın dokuzuncu hipotezi “Gezi Parkı Eylemlerine arkadaşların sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla katılım sıklığı, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde dahi, gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke) tarafından anlamlı şekilde yordanacaktır. Ancak arkadaşlık ilişkileri kişiler arası düzeyde işleyen bir süreç olduğu için, grup-İçi süreçlerle ilişkili olan lider özellikleri bakımından yordanmayacaktır” şeklindeydi. Bu hipotezi sınamak için, katılımcıların Gezi Parkı Eylemlerine arkadaşlarının sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla katılma sıklığının bağımlı değişken olarak girildiği bir hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımsız değişken olarak ilk aşamada demografik değişkenler, ikinci aşamada gruplar arası değişkenler (haksızlık algısı, sosyal değişim inancı ve öfke), son aşamada ise lider özellikleri (liderin grup birörnekliği, kimlik ilerleticiliği ve kimlik girişimciliği) atanmıştır. Böylece, demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerin; hem demografik hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise grup-İçi

değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı biçimde yordayıp yordamadığı sınanmak istenmiştir.

Tablo 5.9. Hiyerarşik Regresyon Analizi (Katılımcıların Arkadaşlarının Sosyal Medya Hesaplarından Yapılan Çağrılarla Gezi Parkı Eylemlerine Katılma Sıklığının Yordanması)

	Model 1			Model 2			Model 3		
Değişkenler	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	B
Cinsiyet	.17	.15	.06	.09	.15	.03	.11	.14	.04
Yaş Grubu	.06	.13	.03	-.01	.13	-.01	.01	.13	.01
Eğitim Düzeyi	.14	.09	.10	.14	.09	.09	.13	.08	.09
Meslek Grubu	-.01	.03	-.01	.01	.03	.02	.01	.03	.02
Haksızlık Algısı				.17	.13	.08	-.04	.13	-.02
Öfke				.22	.08	.15**	.13	.08	.09
Sosyal Değişim İnancı				.17	.08	.11*	.10	.08	.07
Liderin Grup Birörnekliği							.16	.10	.12
Liderin Kimlik İlerleticiliği							.17	.09	.14*
Liderin Kimlik Girişimciliği							.10	.10	.07
R^2		.02			.07			.13	
F Değişimi		1.43			7.50**			8.42**	

*= $p < .05$, **= $p < .01$

Analiz sonucuna göre, katılımcıların, arkadaşlarının sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla eylemlere katılma sıklığını ilk aşamada modele sokulan demografik değişkenlerden hiç biri yordamazken, demografik değişkenler kontrol edildiğinde gruplar arası değişkenlerden öfke ($\beta = .15$, $t = 2.797$, $p < .01$) ve sosyal değişim inancı ($\beta = .11$, $t = 1.975$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Hem demografik değişkenler hem de gruplar arası değişkenler kontrol edildiğinde ise, grup içi değişkenlerden liderin kimlik ilerleticiliği ($\beta = .14$, $t = 2.018$, $p < .05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Analizler hipotezimizde belirttiğimiz gibi katılımcıların arkadaşlarının sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklıklarını gruplar arası değişkenlerin yordadığını gösterse de hipotezde belirttiğimiz aksine grup içi değişkenler de arkadaşların sosyal medya

hesaplarından yapılan çağrılarla Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığını yordamaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde ilk olarak demografik değişkenlerle ilgili bulgular, daha sonra sırasıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılım Sıklığı ile ilgili Bulgular, Farklı Kanalların Çağrılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılım Sıklığı ile bulgular ve son olarak Farklı Sosyal Medya Hesaplarının Çağrılarıyla Gezi Parkı Eylemlerine Katılım Sıklığı ile bulgular özetlenecek ve ilgili alan yazın ışığında kuramsal ve uygulamaya dönük sonuçları tartışılacaktır.

Bulguların yorumlanmasına gruplar arası farklar üzerinden başlamak Gezi Parkı eylemlerine katılan örnekleme ve eylemlerin nasıl bir bağlam içerisinde gerçekleştiğini anlamamızda bize yardımcı olacaktır. Öncelikle cinsiyetler arası farklara baktığımızda kadınların Gezi Parkı eylemlerine katılım sıklığının erkeklere göre daha az olduğu görülmektedir. Bu, ülkemizde kadınların kamusal alanlarda bulunma konusunda yaşadıkları sıkıntılar düşünüldüğünde çok da şaşırtıcı bir veri değildir. Her ne kadar Gezi Parkı eylemleri sırasında cinsiyet eşitliğine yapılan vurgu artmış olsa da Gezi Parkı eylemlerine katılımı coğrafyanın cinsiyet eşitsizliği fotoğrafı bu eylemler özelinde de yansıtmaktadır. Kadınların Gezi Parkı eylemlerine katılma sıklığının erkeklerinkinden düşük olmasına, siyasi parti ve sendika/örgüt/platform ile birlikte eylemlere katılma sıklığında da aynı tablonun ortaya çıkması eklendiğinde hangi politik görüşten olursa olsun ülkemizde kadınların sivil katılım alanlarında ve örgütlenme pratiklerinde yer bulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yine de bulgular yorumlanırken araştırma örnekleminin özelliklerini yansıttığı, dolayısıyla bu tür genellemeler yapılırken dikkatli olunması gerektiği unutulmamalıdır. Bağımsız değişkenlerde cinsiyet farkına bakıldığında kadınların haksızlık algısı ve öfke düzeyleri erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Bunu ana akım psikolojinin genel geçer cinsiyetler arası farklılıklar veya doğuştan gelen özellikler perspektifinde tartışmak mümkün olsa da kültürel özellikler ve politik bağlam çerçevesinde tartışmak daha doğru görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında haksızlık algısı bir çeşit hiyerarşiler arası sosyal farkın bilişsel değerlendirmesi olarak ele alınabilir. Bu değerlendirme sonucunda, kadınların sınıflı

toplumlardaki sosyal konumu ve bu konumun getirileri de göz önüne alındığında daha yüksek düzeyde bir haksızlık algılamasına sebep olması gayet olağandır. Bu sebeplerden yüksek düzeyde algılanan haksızlık algısının yine yüksek düzeyde bir öfke yaratması da anlaşılabilir bir bulgudur.

Eğitim düzeyleri arası farklara bakıldığında, sendika/örgüt/platform ile birlikte eylemlere katılmada üniversite mezunlarının, üniversite öğrencilerine göre daha yüksek puan alması dikkat çekici bir bulgudur. Bunun sebebi ülkemizde sendika, örgüt ve platform gibi örgütlenmelerinin temelinde meslek örgütlerinin olması olabileceği gibi buna ek olarak öğrenci örgütlenmelerinin genellikle radikal örgütlenmeler olarak algılanması ve yalnızca belli politik görüşlerin belli uçlarının bu örgütlenmeler içerisinde yer alması olabilir. Meslek grupları arasındaki farka baktığımızda ortaya çıkan memur ve işçilerin, bu tarz kurumlarla eylemlere katılma sıklığının öğrencilere göre daha yüksek olması sonucu da bu olasılığı destekler niteliktedir. Buna ek olarak göz önünde bulundurulması gereken önemli bir ihtimal de Gezi Parkı eylemleri süresince propagandası yapılan “Parti yok, örgüt yok, halk var” gibi sloganların ve Gezi Parkı eylemlerinin bilinen geleneksel örgütlü mücadelen farklı, daha apolitik kesimlerin sesini duyurduğu farklı dinamiklerle ilerleyen bir süreç olduğuna yönelik algının aksine katılımcıların halen kendi örgütlerine güvenerek eylemlere katılmış olabileceğidir. Memur ve işçiler gibi sendikal örgütlenme kaynakları ülkemizde daha geniş olan meslek gruplarının, bu kaynakları neredeyse hiç olmayan akademisyen ve öğrencilere göre sendika ile eylemlere katılma sıklıklarının ve sendika/örgüt/platformların ve bu kurumların sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla eylemlere katılma sıklıklarının daha fazla olmasının bu ihtimali desteklediği düşünülebilir. Aslında öğrenciler ve genç katılımcılarla ilgili bulgulara bakıldığında, Gezi Parkı eylemlerinin bilinen örgütlü mücadeleden farklı, yeni nesil bir örgütlenme biçimi ortaya koyduğu yönündeki algının tamamen yanlış olmadığını da görmek mümkündür. Bunun olası sebebi sosyal medya ve yeni nesil örgütlenme pratiği olabileceği gibi bu kesimlerin sendika, örgüt, platform gibi örgütlenme imkânlarını bulamıyor olması da olabilir. Her iki şekilde de şöyle bir özet yapmak mümkündür: Gezi Parkı eylemlerinde, geleneksel örgütlenme pratiklerinin dışında, dönemin algısını yansıtan, gücünü sosyal medyadan alan yeni nesil bir örgütlülük haliyle katılım sağlayan ve çoğunluğunu öğrenci ve

genç neslin oluşturduğu bir kesim olmakla birlikte, kendi örgütlerine, partilerine, sendikalarına kulak vererek eylemlere katılan, geleneksel örgütlü mücadeleyi temel alan ve çoğunluğunu memur ve işçi sendikalarının üyelerinin oluşturduğu bir kesim de mevcuttur.

Yaş grupları arası farklara bakıldığında gençler ve yetişkinler, yaşlılara göre ünlü bir oyuncu/müzisyen/sanatçının sosyal medya hesabından yapılan çağrılarla eylemlere katılma sıklıklarını daha yüksek rapor etmişlerdir. Ünlülerin gençler arasında daha çok takip edilen, beğenilen ve hatta rol model olarak görülen kişiler olduğu düşünüldüğünde bu da oldukça anlaşılır bir bulgudur. Ayrıca sosyal medyanın bu kadar çok kullanıldığı günümüzde ünlülerin fikirlerini paylaşma ve hatta empoze etme imkânı bulduğu düşünüldüğünde, ünlü diyebileceğimiz kişilerin artık fikir insanlarına ve liderlere evrilebilme olasılığı artmıştır. Haliyle bu tarz kişilerin fikirleri ve bunları dile getirme biçimleri önemli bir hal almıştır.

Yaş grupları arası farklılıklarda en dikkat çekici olanı haksızlık algısı ve sosyal değişim inancındaki farklılıklardır. Yetişkin ve yaşlıların haksızlık algısı gençlere göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bununla birlikte yaşlıların da sosyal değişim inancı yine gençlere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Bu farklılaşmayı pek çok değişkenle açıklamak mümkün olsa da araştırmamızın merkezine oturttuğumuz sosyal medya ve internetin son yıllardaki hayatlarımızdaki yeri ve genç kuşağın internet ve sosyal medyayla daha fazla muhatap olarak yetiştiği gerçeğiyle açıklamaya girişmek anlamlı olacaktır. Özellikle gençlerin, yetişkin ve yaşlılara oranla sosyal medya ve internet sayesinde dünyada gerçekleşen pek çok şeye maruz kalarak ve haberdar olarak yetiştiği unutulmamalıdır. Buna günümüzde gerçekleşen politik ve sosyal olumsuzluklar eklendiğinde genç neslin olumsuzlukların farkında olma ve olumsuz girdilere maruz kalma oranı bu tarz olayları yalnızca gazete ve televizyonlardan öğrenebilme fırsatı yakalamış nesle göre daha fazladır. Haliyle bu kadar olumsuzluğa maruz kalarak büyüyen bir neslin sosyal değişimden umudu kesmesi de, sosyal farklılıkları ve olumsuzlukları rasyonalize ederek meşrulaştırması da oldukça anlaşılabilir bir durumdur. Ayrıca sosyal değişim inancı ve haksızlık algısı ortalamalarında yaş grupları arası böyle bir farkın ortaya çıkmasını farklı bir perspektiften yorumlamak da mümkündür. Yaşlı diye nitelendirdiğimiz grubun pek çoğunun 60'lar/70'ler kuşağı olduğu düşünülürse bu

bireylerin maruz kaldıkları ideoloji ve o dönemlerde yaşanan değişim rüzgârları sayesinde sosyal değişimi mümkün görmesi de ihtimal dâhilindedir. Zamanın ruhunun (zeitgeist) bir ürünü olarak kendilerini edilgen olarak değil, sosyal değişimi gerçekleştirebilecek, makro-sosyal ve politik süreçlere etki etme gücü olan bireyler olarak gören ve buna yönelik bir benlik konsepti inşa eden bireylerin, bugünün neo-liberal ideolojilerinin bir sonucu olarak edilgen bir benlik konseptine sahip gençlere göre sosyal değişime olan inançlarının daha yüksek olması ve mevcut hiyerarşik sosyal düzeni daha haksız algılamaları beklenilebilir.

Kolektif eylemlere katılımı sosyal medyanın da etkisiyle birlikte lider etkililiği değerlendirmeleri farklı denklemler ortaya koymaktadır. Farklı kanalların çağrılıyla Gezi Parkı eylemlerine katılma kararı veren grupların kendilerine özgü bir takım katılma pratikleri olduğu söylenebilir. Örneğin arkadaşlarının çağrılıyla veya sosyal medyada arkadaşlarının hesaplarının çağrılıyla Gezi Parkı eylemlerine katılma kararı veren katılımcılara baktığımızda değerlendirdikleri lider özelliklerinin diğer gruplara oranla çok fazla rol oynadığını söylemek zor olacaktır. Arkadaş gruplarının çağrılıyla eyleme katılan katılımcılar için temel motivasyon sağlayıcı hissettikleri öfke duyguları ve haksızlık algıları olduğu görülmektedir. Bu da Gezi Parkı Eylemlerinin kendine has dinamikleri düşünüldüğünce oldukça akla yatkın görünmektedir. Gezi Parkı Eylemleri süresince farklı kanallar ile örgütlü bir biçimde eyleme katılanlar kadar yalnızca Gezi Parkı Eylemleri öncesinde yaşanan siyasal süreçle veya Gezi Parkı Eylemlerinin ilk günlerindeki polis müdahalelerini duyarak ve sosyal medya vasıtasıyla bu görüntü ve haberlere erişerek öfkelenen örgütsüz önemli bir grubun da Gezi Parkı Eylemlerine katıldığı bilinmektedir. Bu grupların çoğunluğunu oldukça genç ve hayatlarının ilk sokak eylemine katılan bir grubun oluşturması dikkate değerdir. Ayrıca arkadaşlık ilişkisinin kişilerarası bir ilişki olması itibarıyla, grup düzeyinde işleyen lider özelliklerinin yordayıcı olmaması, analiz düzeyinin farklı olmasından ötürü beklenen bir sonuçtur.

Gezi Parkı eylemlerinin farklı bir grubunu oluşturan görece örgütlü grupların katılım pratiklerine baktığımızda ise liderlik özelliklerinin oldukça önemli bir yordayıcı olduğu göze çarpmaktadır. Sendika, örgüt, platform, siyasi parti çağrılıyla veya bu oluşumların sosyal medya hesaplarının çağrılıyla eyleme katılım gösteren gruplara baktığımızda özellikle sosyal değişim inancının ve liderin

kimlik ilerleticiliği algısının yüksek bir biçimde katılımı yordadığı görülmektedir. Bu kayda değer bilgi ile birlikte örgütlü grupların Gezi Parkı eylemlerine katılımındaki temel motivasyonun öfke veya haksızlık algısı gibi duygusal motivasyonlardan çok, sosyal değişim ve grup faydasını gözeten araçsal bir motivasyon olduğu sonucuna varılabilir. Bu sebeple de lider özelliklerine göre bir karşılaştırma yapıldığında örgütlü katılımcıların eylemlere katılımını daha çok liderin grubun faydasını ne kadar gözettiği veya grubu ne kadar ileri taşıyabileceğini yansıtan kimlik ilerleticiliği boyutu yordarken, diğer katılımcıların eylemlere katılımını liderliğin daha duygusal değerlendirmelerini yansıtan liderin grup birörnekliği ve kimlik girişimciliği yordamaktadır.

Farklı kanalların çağrıyla eylemlere katılımın yordayıcılarına baktığımızda, arkadaşların çağrıyla eylemlere katılımı, lider özelliklerinin yordamadığı göze çarpmaktadır. Bunun sebebi arkadaş çağrıyla eylemlere katılımın grup içi bir süreçten çok gruplar arası bir süreç olmasıdır. Gerek arkadaşların çağrıları gerekse arkadaşların sosyal medya hesaplarının çağrıyla eyleme katılımda öfke önemli bir gruplar arası yordayıcı olarak ön plana çıkmaktadır. Burada da yine arkadaşlık ilişkisinin kişiler arası bir süreç olması itibarıyla katılımcıları eylemlere katılıma götüren temel dinamik öfke gibi duygusal bir motivasyondur. Bununla ilgili dikkat çekici bir bulgu ise arkadaşların çağrısıyla eylemlere katılımı hiçbir lider özelliği yordamazken, arkadaşların sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla eyleme katılım söz konusu olduğunda liderin kimlik ilerleticiliğinin yordayıcı olmasıdır. Bunun olası sebeplerinden birisi, özellikle sosyal medyanın, başkalarının gönderilerini paylaşabilme özelliğinden ötürü (Twitter’da retweet özelliği, Facebook’da gönderi paylaşımı vs.) arkadaşların hesaplarının, liderlerin söylemlerinin sergilendiği bir alan haline gelmesi ve dolaylı olarak bir lider algısının oluşması olabilir. Bununla birlikte sosyal medyada iletişimin, normal hayattaki sözlü iletişimimizden kategorik olarak farklılaşması sonucunda, normalde kişiler arası işleyen bir süreç, sanal âlemde gruplar arası bir sürece; normalde kişilerarası olan bir ilişki, sanal âlemde bir lider-izleyen ilişkisine dönüşüyor olabilir.

Sendika, örgüt, platform, siyasi parti gibi kurumların ve bu kurumların sosyal medya hesaplarının çağrıyla eyleme katılımın grup içi yordayıcılarına baktığımızda, özellikle liderin grup birörnekliği ve liderin kimlik ilerleticiliğinin

birlikte öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgu, bu kurumlar için lider-izleyen ilişkisinin nasıl işlediğine yönelik önemli bir bulgudur çünkü bu kurumlar yapısı itibarıyla hem bir bizlik hissi hem de bir ilerleme ve değişim arzusu isterler. Dolayısıyla bu kurumların çağrılarına kulak verilmesi ve çağrıyı yapanın lider olarak algılanması liderin grup birörneği ve kimlik ilerleticisi olarak algılanmasına bağlıdır. Sosyal medyadaki sahte ve anonim hesapların ve ünlülerin hesaplarının çağrılarıyla eyleme katılımın yordayıcılarına baktığımızda ise farklı bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Bu tür sosyal medya hesaplarından yapılan çağrılarla eyleme katılımı grup içi süreçlerden liderin grup birörnekliliği ve liderin kimlik girişimciliği yordamaktadır. Burada kurulan lider-izleyen etkileşiminin ve ilişkinin sanal ve görece geçici olması itibarıyla liderin kimlik ilerleticiliğinin katılımı yordamaması akla yatkın bir bulgudur. Hem sendika, örgüt, platform, siyasi parti ve bunların sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla eyleme katılımı hem de sahte ve anonim sosyal medya hesaplarının ve ünlülerin sosyal medya hesaplarının çağrılarıyla eyleme katılımın yordayıcılarını ve ortaya çıkan tabloyu bir arada değerlendirmek gerekirse iki önemli sonuç çıkmaktadır. Bunlardan ilki daha önce bahsedilen geleneksel örgütlenme şekliyle yeni nesil örgütlenme şekli arasındaki temel farkı ortaya koymaktadır. Geleneksel örgütlenme yöntemi diyebileceğimiz kolektif eylemlere katılım dinamiğinde, liderin kimlik ilerleticiliği esas güdüleyiciyken, yeni nesil örgütlenme dinamiği için liderin grup bir örnekliliği ve kimlik girişimciliği yani bir biz hissi yaratılması, neyin bize dair neyin dış gruba dair olduğuna yönelik net bir anlayışın getirilmesi ön plandadır. Bunun sebebi sosyal medya ile birlikte bireyin benlik konseptini nasıl şekillendirdiğinin ve benlik-kategorizasyonu dinamiklerinin değişmesinin ve bunun sonucu olarak daha hızlı ve güvenli bir ben-öteki ayırımına gitme ihtiyacının doğmuş olması olabilir. İki farklı örgütlenme pratiğinin ortaya çıkardığı ikinci sonuç ise liderin grup birörnekliliğinin iki örgütlenme şekli için ortak olmasıdır. İster geleneksel bir örgütlenme ve kolektif hareket içerisinde yer alınsın, ister yeni nesil bir kitle hareketine dâhil olunsun, grubun ve lider-izleyen etkileşiminin temelinde “bizlik hissi” ve “bizden biri algısı” yatmaktadır.

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi. (14 Haziran 2013). *3 bin ton su 150 bin gaz bombası*.
<http://www.aksam.com.tr/guncel/3-bin-ton-su-150-bin-gaz-bombasi/haber-215784>,
(26.06.2016)

Al Jazeera. (1 Haziran 2013). *Turkey arrests anti-government protesters*.
<http://www.aljazeera.com/news/europe/2013/05/2013531112443894367.html>,
(26.06.2016)

Arango, T., ve Yeginsu, C. (31 Mayıs 2013). *Peaceful Protest Over Istanbul Park Turns Violent as Police Crack Down*.
http://www.nytimes.com/2013/06/01/world/europe/police-attack-protesters-in-istanbuls-taksim-square.html?_r=0, (26.06.2016)

Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. *Self-efficacy in changing societies* (s. 1–45). Cambridge, England: Cambridge University Press.

Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.

BBC Türkçe. (11 Nisan 2014). *Berkin Elvan hayatını kaybetti*.
http://web.archive.org/web/20140513183223/http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/03/140311_berkin_elvan.shtml, (26.06.2016)

BBC Türkçe. (10 Temmuz 2013). *Gezi eylemleri: Ali İsmail Korkmaz hayatını kaybetti*.

http://web.archive.org/web/20140408131515/http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/07/130710_gezi_olum.shtml, (26.06.2016)

BBC News. (6 Haziran 2013). *Turkey clashes: The Women in the Red Dress*. <http://www.bbc.com/news/world-europe-22798827>, (26.06.2016)

BBC News. (31 Mayıs 2014). *Women injured in Gezi Park: "I'd go to protest again"*. <http://www.bbc.com/news/world-europe-27645395>, (26.06.2016)

Bianet Bağımsız İletişim Ağı. (12 Şubat 2013). *Gezi Parkı'nın 70 Yıllık Köprüsünü Yıktilar*. <http://bianet.org/bianet/kent/144303-gezi-parki-nin-70-yillik-koprusunu-yiktilar>, (26.06.2016)

Bianet Bağımsız İletişim Ağı. (11 Nisan 2013). *Hey Tekstil İşçilerinin Direniş Çadırına 426. Gününde Müdahale*. <http://bianet.org/kadin/emek/145782-hey-tekstil-iscilerinin-direnis-cadirina-426-gununde-mudahale>, (26.06.2016)

Bianet Bağımsız İletişim Ağı. (22 Şubat 2013). *Rahatı Kaçan Milli Eğitim*. <http://bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/144533-rahati-kacan-milli-egitim>, (26.06.2016)

Brewer, M. B. (1991). The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 17(5):475-486.

Brewer, M. B., ve Gardner, W. (1996). Who is this 'we': Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71: 83-93.

Chemers, M. M. (2001). Leadership effectiveness: An integrative review. *Blackwell handbook of social psychology: Group processes* (ss. 376-399). Oxford, UK: Blackwell.

CNN Türk İnternet Sitesi. (25 Şubat 2013). YÖK, “Komünist Manifesto” için savunma istedi.

<http://www.cnnturk.com/2013/turkiye/02/25/yok.komunist.manifesto.icin.savunma.is.tedi/697885.0/index.html> , (26.06.2016)

Conroy, M., Feezell, J.T. ve Guerrero, M. (2012). Facebook and political engagement: A study of online political group membership and offline political engagement. *Computers in Human Behavior*. 28: 1535-1546.

De Cremer, D. ve Tyler, T. R. (2005). Managing group behavior: The interplay between procedural fairness, sense of self, and cooperative behavior. *Advances in experimental social psychology* (ss.151-218). San Diego: Elviesier Academic Press.

Doosje, B., Spears, R. ve Ellemers, N. (2002). Social identity as both cause and effect: The development of group identification in response to anticipated and actual changes in the inter-group status hierarchy. *British Journal of Social Psychology*. 41: 57–76.

Dowding, K. (2011). *Encyclopedia of power*. Thousand Oaks, California: Sage Publishing.

Drury, J. ve Reicher, S. (2005). Explaining enduring empowerment: A comparative study of collective action and psychological outcomes. *European Journal of Social Psychology*. 35(1): 35-58

Dumont, M., Yzerbyt, V., Wigboldus, D. ve Gordijn, E. H. (2003). Social categorization and fear reactions to the September 11th terrorist attacks. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 29: 1509–1520.

Ellemers, N. (1993). The influence of socio-structural variables on identity management strategies., *European review of social psychology*. (ss. 22–57). Oxford: Blackwell.

Ellemers, N., Spears, R. ve Doosje, B. (1999). *Social identity: Context, commitment, content*. Oxford: Blackwell.

Frijda, N. H., Kuipers, P., ter Schure, E. (1989). Relations among emotion, appraisal, and action tendency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(2), 212-228.

Gamson, W. A. (1992). *Talking Politics*. Cambridge: Cambridge University Press

Habertürk Gazetesi. (3 Temmuz 2013). *Taksim'e İptal Kararı*. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/857541-taksime-iptal-karari>, (26.06.2016)

Haslam, S. A. (2001). *Psychology in Organizations: Social Identity Approach*. London: Thousand Oaks, Calif: SAGE.

Haslam, S.A., Reicher, S.D., & Platow, M.J. (2011). *The new psychology of leadership: Identity, influence and power*. London: Psychology Press.

Hogan, R. ve Kaiser, R. B. (2005). What we know about leadership. *Review of General Psychology*. 9(2): 168-180.

Hogg, M. A. (2003). Social Categorization, Depersonalization and Group Behaviour. *Blackwell Handbook of Social Psychology: Group Process*(ss.56-85). Malden, Mass: Blackwell Publishers.

Hogg, M. A. ve Abrams, D. (1998). *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Process*. London: Routhledge

Hogg, M. A. ve Abrams, D. (2001). *Intergroup Relations: Essential Readings*. Philadelphia, Pa: Psychology Press.

Hogg, M. A. ve van Knippenberg, D. (2003). Social identity and leadership processes in groups. *Advances in Experimental Social Psychology* (ss. 1–52). San Diego, CA: Academic Press.

Hogg, M. A. ve Williams, K. D. (2000). From I to We: Social Identity and the Collective Self. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice*. 4(1):81-97

Hogg, M. A., Fielding, K. S., Johnson, D., Masser, B., Russell, E. ve Svensson, A. (2006). Demographic category membership and leadership in small groups: A social identity analysis. *The Leadership Quarterly*. 17(4): 335-350.

Hürriyet Gazetesi. (23 Mayıs 2013). *Ankaray istasyonunda “ahlak” anonsu*. <http://www.hurriyet.com.tr/ankaray-istasyonunda-ahlak-anonsu-23342317>

Hürriyet Daily News. (Haziran 2013). *Timeline of Gezi Park Protests*. <http://www.hurriyetdailynews.com/timeline-of-gezi-park-protests-.aspx?pageID=238&nID=48321&NewsCatID=341>, (26.06.2016)

İnsan Hakları Derneği. (26 Eylül 2013). *Report on incidents during Gezi Park Resistance 27 May-10 July*. <http://en.ihd.org.tr/index.php/2013/09/26/report-on-incidents-during-the-gezi-park-resistance-27-may-2013-10-july-2013/>, (26.06.2016)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (21 Ağustos 2007). *Taksim Meydanı Meydana Çıkıyor*. <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Haberler/Pages/Haber.aspx?NewsID=14903>, (26.06.2016)

Kelly, C. ve Breinlinger, S. (1995). Identity and injustice: Exploring women's of crowd behavior in order to explain the initiation and development of collective conflict. *European Journal of Social Psychology*. 26: 115–134.

Klandermans, B. (1984). Mobilization and participation: Social-psychological expansions of resource mobilization theory. *American Sociological Review*. 49: 583–600.

Klandermans, B. (1997). *The social psychology of protest*. Oxford: Basic Blackwell.

Kuzuloğlu, S. (19 Haziran 2013). *Gezi Parkı eylemlerinin sosyal medya karnesi*. <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/m-serdar-kuzuloglu/gezi-parki-eylemlerinin-sosyal-medya-karnesi-1138146/>, (27.07.2016).

Lalonde, R. N. ve Silverman, R. A. (1994). Behavioral preferences in response to social injustice: The effects of group permeability and social identity salience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66: 78–85.

Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York, NY: Oxford University Press.

Lazarus, R. S. (2001). Relational meaning and discrete emotions. *Appraisal processes in emotion* (ss. 37–67). Oxford: UK: University Press.

Leach, C. W., Mosquera, P. M., Vliek, M. L. W. ve Hirt, E. (2010). Group devaluation and group identification. *Journal of Social Issues*. 66: 535-552

LeBon, G. (1952). *The Crowd: a study of the popular mind*. London: Ernest Benn.

Lipset, S. M. (1983). *Political Man: The Social Bases of Politics*. London: Heinemann.

Lord, R. G. ve Brown, D. J. (2004). *Leadership processes and follower identity*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Lord, R. G., Brown, D. J. ve Freiberg, S. J. (1999). Understanding the dynamics of leadership: The role of follower selfconcepts in the leader/follower relationship. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 78: 1–37.

Mackie, D. M. ve Smith, E. R. (2002). *From prejudice to inter-group emotions: Differentiated reactions to social groups*. New York: Psychology Press.

Markus, H. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*. 98: 224–253.

McCarthy, J. D. ve Zald, M. N. (1977). Resource mobilization and social movements: A partial theory. *American Journal of Sociology*. 82: 1212–1241.

McDougall, W. (1908/1910). *Introduction to Social Psychology*. London: Methuen

Milliyet Gazetesi. (16 Eylül 2011). *Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi Kabul Edildi*. <http://www.milliyet.com.tr/-taksim-meydani-yayalastirma-projesi-kabuledildi/gundem/gundemdetay/16.09.2011/1439440/default.htm>, (26.06.2016)

Milliyet Gazetesi. (24 Mayıs 2013). *Alkol Düzenlemesi Komisyon'dan Geçti*. <http://www.milliyet.com.tr/-alkol-duzenlemesi-komisyondan/siyaset/detay/1712231/default.htm>, (26.06.2016)

Mummendey, A., Kessler, T., Klink, A. ve Mielke, R. (1999). Strategies to cope with negative social identity: Predictions by social identity theory and relative deprivation theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76:229–245.

Nam, T. (2011). Dual effects of the internet on political activism: Reinforcing and mobilizing. *Government Information Quarterly*. 29: 90-97

New York Post. (31 Mayıs 2013). *Chaos on the streets of Istanbul as police disperse 10,000 peaceful protesters*. <http://nypost.com/2013/05/31/photos-chaos-on-the-streets-of-istanbul-as-police-disperse-10000-peaceful-protesters/>, (26.06.2016)

NTV. (21 Mayıs 2013). *Emek yıkıldı*. <http://www.ntv.com.tr/turkiye/emek-yikildi,uE4GCgcoVE-pJa37I7gLYA>, (26.06.2016)

Onuş, S. (15 Haziran 2013). *Ethem Sarısülük'ün otopsi: Kurşun 9mm çapında*. http://web.archive.org/web/20140417081926/http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/06/130615_ethem_sarisuluk_otopsi.shtml, (26.06.2016)

Park, C.S. (2013). Does Twitter motivate involvement in politics? Tweeting, opinion leadership, and political engagement. *Computers in Human Behavior*. 29: 1641-1648.

Posta Gazetesi. (31 Mayıs 2013). *Metroya biber gazı attılar*. <http://www.posta.com.tr/turkiye/HaberDetay/Metroya-biber-gazi-attilar.htm?ArticleID=180030>, (26.06.2016)

Prussia, G. E. ve Kinicki, A. J. (1996). A motivational investigation of group effectiveness using social-cognitive theory. *Journal of Applied Psychology*. 81: 187-198.

Radikal Gazetesi. (26 Şubat 2013). *Cahit Külebi'ye de sansür*. <http://www.radikal.com.tr/egitim/cahit-kulebiye-de-sansur-1122975/>, (26.06.2016)

Reicher, S. D. (1996). 'The battle of Westminster': Developing the social identity model of crowd behavior in order to explain the initiation and development of collective conflict. *European Journal of Social Psychology*. 26: 115-134.

Reicher, S. D. (2008). The Psychology of Crowd Dynamics. *Blackwell Handbook of Group Process* (s.182-208). Eds. Michael Hogg ve Scott Tisdale. Blackwell

Sedikides, C., ve Brewer, M. B. (2001). *Individual self, relational self, collective self*. Philadelphia, PA: Psychology Press.

Shamir, B., House, R. ve Arthur, M. B. (1993). The motivational effects of charismatic leadership: A self-concept based theory. *Organization Science*. 4: 577–594.

Sheriff, M. (1966). *In common predicament: Social Psychology of Intergroup Conflict and Cooperation*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Simon, B., Loewy, M., Stürmer, S., Weber, U., Freytag, P. ve Habig, C. (1998). Collective identification and social movement participation. *Journal of Personality and Social Psychology*. 74: 646–658.

Smith, E. R. (1993). Social Identity and Social Emotions: Toward new conceptualizations of prejudice. *Affect, cognition and stereotyping: Interactive process in group perception* (s. 297-315). Eds D. M. Mackie ve D. L. Hamilton. San Diego, CA: Academic Press.

Sözcü Gazetesi. (28 Mayıs 2013). *Başbakan: “İki ay yaşın yaptığı yasa...”*. <http://www.sozcu.com.tr/2013/gundem/erdogan-konusuyor-10-301877/>, (26.06.2016)

Sözcü Gazetesi. (14 Haziran 2013). *Eylemlerin Bilançosu*. <https://web.archive.org/web/20131112193137/http://sozcu.com.tr/2013/gunun-icinden/eylemlerin-bilancosu-314837/>, (26.06.2016)

Steffens, N. K., Haslam, S. A., Reicher, S. D., Platow, M. J., Fransen, K., Yang, J., Ryan, M. K., Jetten, J., Peters K., Boen F. (2014). Leadership as Social Identity Management: Introducing to Identity Leadership Inventory (ILI) to Assess and Validate Four Dimensional Model. *The Leadership Quarterly*, 25: 1001-1024

T24 Bağımsız İnternet Gazetesi. (11 Şubat 2013). *Lise son kitabında Edip Cansever'in şiiri sansürlendi!*. <http://t24.com.tr/haber/lise-son-sinif-kitabinda-edip-cansever-siir-sansurlendi,223521>, (26.06.2016)

Tajfel, H. (1978). The achievement of inter-group differentiation. *Differentiation between social groups* (ss. 77–100). London: Academic Press.

Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations* (ss. 33-47). Monterey, CA: Brooks, Cole

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. *Psychology of intergroup relations* (ss. 7–24). Chicago: Nelson-Hall.

Tausch, N., Becker, J., Spears, R., Christ, O., Saab, R., Singh, P., ve arkadaşları. (2011). Explainin Radical Group Behaviour: Devolving emotion and efficacy routes to normative and non-normative collective action. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(1), 129-148.

The Telegraph. (2 Haziran 2013). *Turkey protesters celebrate after police leave Istanbul square*. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/10093974/Turkey-protesters-celebrate-after-police-leave-Istanbul-square.html>, (26.06.2016)

Toksabay, E. (15 Haziran 2013). *Turkish riot police strom Istanbul park in bid to end protests*. <http://www.reuters.com/article/us-turkey-protests-idUSBRE9590QA20130615>, (26.06.2016)

Turner, J. C. (1985). Social Categorization and the Self Concept: A Social Cognitive Theory of Group Behaviour. *Advances in Group Process: Theory and Research* (ss.77-122). Greenwich, CT: JAI Press

Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., ve Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Blackwell.

Türk Tabipler Birliği. (Haziran 2013). *Gezi Direnişi Süresince Türk Tabipler Birliği*. <http://www.ttb.org.tr/index.php/gezidirenisi.html>, (26.06.2016)

Van Der Toorn, J., Tyler, T. R. ve Jost, J. T. (2011). More than fair: Outcome dependence, system justification, and the perceived legitimacy of authority figures. *Journal of Experimental Social Psychology*. 47: 127-138

Van Knippenberg, D. H ve Hogg, M. A. (2003). *Leadership and power: Identity processes in groups and organizations*. London: Sage.

Van Zomeren, M., Leach, C. W. ve Spears, R. (2010). Does group efficacy increase group identification? *Journal of Experimental Social Psychology*. 46(6): 1055-1060

Van Zomeren, M., Postmes, T., ve Spears, R. (2008). Toward an integrative Social Identity Model of Collective Action: A quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin*. 134: 504-535.

Van Zomeren, M., Spears, R. ve Leach, C. W. (2012). Protesters as “Passionate Economists” A Dynamic Dual Pathway Model of Approach Coping With Collective Disadvantage. *Personality and Social Psychology Review*, 16 (2): 180-199

Van Zomeren, M., Spears, R., Fischer, A. H. ve Leach, C. W. (2004). Put your money where your mouth is!: Explaining collective action tendencies through group-based anger and group efficacy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87: 649–664.

Walker, I., ve Smith, H. J. (2002). *Relative deprivation: Specification, development, and integration*. Cambridge: University Press.

Wright, S. C. ve Troopp, L. (2002). Collective Action in Response to Disadvantage: Intergroup Perceptions, Social Identifications and Social Change. *Relative Deprivation: Specification, Development and Integration* (ss.203-223). New York: Cambridge University Press

Wright, S. C., Taylor, D. M., ve Moghaddam, F.M. (1990). Responding to membership in a disadvantaged group: From acceptance to collective protest. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58: 994–1003.

Yavuz, Z. (3 Haziran 2013). *Gezi Eylemlerinde Üzen Kaza: Mehmet Ayvalıtış Yaşamını Yitirdi*.

<http://www.aksam.com.tr/guncel/gezi-parki-eyleminde-uzen-kaza-mehmet-ayvalitas-yasamini-yitirdi/haber-212219>, (26.06.2016)

Yılmaz, Ç. C. (31 Mayıs 2013). “Occupy Taksim” grows in spite of crackdown.

<http://www.hurriyetdailynews.com/occupy-taksim-grows-in-spite-of-crackdown.aspx?pageID=238&nID=48004&NewsCatID=341>, (26.06.2016)

Yiğit, E. (2013). *Gezi Direnişi*. İstanbul: Bellek Yayınevi

Yzerbyt, V. Y., Dumont, M., Wigboldus, D. ve Gordijn, E. (2003). I feel for us: The impact of categorization and identification on emotions and action tendencies. *British Journal of Social Psychology*. 42: 533–549.

Wilson, S. (4 Haziran 2013). *Turkey Protests: second fatality reported as widespread civil unrest continues*.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/10097368/Turkey-protests-second-fatality-reported-as-widespread-civil-unrest-continues.html>, (26.06.2016)

EK: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

KATILIMCI BİLGİLENDİRME FORMU

Bu araştırma, Dokuz Eylöl Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı'nda yürütölen sosyal psikoloji yüksek lisans tez çalışmasının bir parçasıdır.

Bu çalışmanın amacı Gezi Parkı Eylemlerinin sosyal psikolojik dinamiklerini ortaya koymaktır. Özellikle, Gezi Parkı Eylemlerine katılımı etkileyen faktörlerin ve internet liderliğinin eylemlere katılımdaki rolünün incelenmesi hedeflenmektedir.

Araştırmaya katılmaya karar verirsiniz sizden Gezi Parkı eylemleri sırasındaki hisleriniz ve düşünceleriniz ile lider olarak kabul ettiğiniz kurum, kişi, sosyal medya hesabı vs. ile ilgili anketler doldurmanız istenecektir. Bu anketleri doldurmak yaklaşık 15-20 dakikanızı alacaktır. Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Elde edilen veriler, konuya ilişkin bilimsel bilgiyi arttırmak için toplu olarak değerlendirilecek, bireysel bir inceleme yapılmayacak, kimlik bilgileriniz kullanılmayacak ve tüm cevaplarınız gizli tutulacaktır.

Araştırmaya katılmak tamamen isteğinize bağlıdır. Araştırmaya katılmaya karar verdiğiniz halde, ankete başlamadan önce, anketi doldurduğunuz sırada ya da sonrasında fikrinizi değiştirirseniz, hiç bir neden göstermeksizin araştırmadan çekilebilirsiniz. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almaya ihtiyaç duyarsanız araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz:

Mete Sefa Uysal

Sosyal Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Dokuz Eylöl Üniversitesi Psikoloji ABD

E-mail: metesefauysal@gmail.com

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu araştırmanın amacı ve cevaplarımın nasıl kullanılacağı hakkındaki Katılımcı Bilgilendirme Formunu okudum. Araştırma hakkında yeterli bilgi edindim. Araştırmaya katılmamın zorunlu olmadığını, araştırmadan istediğim zaman hiçbir neden göstermeksizin ve zarara uğramaksızın çekilebileceğimi biliyorum. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılmayı kendi isteğimle kabul ediyorum.

İmza: _____

Tarih: _____

Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()

Yaşınız: _____

Eğitim Düzeyiniz: Okur-Yazar()
İlköğretim ()
Lise ()
Üniversite Öğrencisi ()
Üniversite Mezunu ()
Lisans üstü ()

Mesleğiniz: _____

Yaşadığınız Şehir _____

Gezi Parkı Eylemleri sırasında bulunduğunuz şehir _____

Gezi Parkı Eylemlerine ne sıklıkta katıldınız?

Hiç				Çok sık
1	2	3	4	5

HAKSIZLIK ALGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen Gezi Parkı eylemleri sırasındaki koşulları ve o sıradaki fikirlerinizi göz önünde bulundurunuz. Aşağıdaki ifadelerin, sizin o sıralardaki fikirlerinizi ne kadar yansıttığını belirtiniz.

(1= Hiç yansıtmıyor, 2=yansıtmıyor, 3=Ne yansıtıyor ne yansıtmıyor, 4=Yansıtıyor, 5= Tamamen yansıtıyor)

1) Gezi parkının yıkılıp yerine AVM/Topçu Kışlası yapılması kararının çok büyük haksızlık olduğunu düşünmüştüm.	①②③④⑤
2) Gezi Parkı Eylemleri süresince yapılan polis müdahalesinin çok haksız olduğunu düşünmüştüm.	①②③④⑤
3) Gezi parkının yıkılma kararının meşru ol <u>ma</u> dığını düşünmüştüm.	①②③④⑤
4) Gezi Parkı Eylemlerine katılan eylemcilere yönelik Polis müdahalelerinin meşru ol <u>ma</u> dığını düşünmüştüm.	①②③④⑤

SOSYAL DEĞİŞİM İNANCI ÖLÇEĞİ

Gezi parkı eylemlerine katıldığınız dönemleri düşününüz. Aşağıdaki ifadelerin sizin o dönemdeki hislerinizi ve düşüncelerinizi ne kadar yansıttığını belirtiniz (1= hiç yansıtmıyor, 5= Tamamen yansıtıyor).

1. Birlikte haksızlıkları durdurabileceğimizi düşünüyordum.	①②③④⑤
2. Birlikte Gezi Parkının yıkılma kararını durdurabileceğimizi düşünüyordum.	①②③④⑤
3. Hep birlikte kazanımlarımızı başarıyla koruyabileceğimizi düşünüyordum.	①②③④⑤
4. Eylemciler olarak, hükümetin aldığı kararları etkileyebileceğimizi düşünüyordum.	①②③④⑤
5. Gezi Parkı'nın yıkılma kararının iptal edilebileceğini düşünmüştüm.	①②③④⑤
6. Gezi Parkı'nın yerine AVM/Topçu Kışlası yapılmasının engellenebileceğini düşünmüştüm.	①②③④⑤

ÖFKE ÖLÇEĞİ

Gezi Parkı Eylemleri süresince öfke hissetme sıklık ve şiddetinizi belirtiniz.

Hiç				Çok sık
1	2	3	4	5

EYLEM ÇAĞRILARINA UYULAN KANALLAR ÖLÇEĞİ

Gezi Parkı Eylemleri sırasında en güvendiğiniz ve eylem çağrılarına uyduğunuz kanalları (kişi, kurum, kuruluş, sosyal medya hesabı vs) düşününüz. Bu kanallarının çağrılarını ne sıklıkta dikkate alarak eylemlere katılıyordunuz?
Lütfen ifadelerin yanındaki en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz (1= çağrılarını dikkate alarak eylemlere hiç katılmadım, 5= Sıklıkla çağrılarını dikkate alarak eylemlere katıldım)

1. Arkadaşlar	①②③④⑤
2. Sendikam/Örgütüm/Platformum	①②③④⑤
3. Siyasi Parti	①②③④⑤

EYLEM ÇAĞRILARINA UYULAN SOSYAL MEDYA HESAPLARI ÖLÇEĞİ

Sosyal medya (twitter, facebook vs.) aracılığıyla eylemlere katıldıysanız, bu sosyal medya hesaplarını ne sıklıkla dikkate alarak katıldığınızı belirtiniz (1= çağrılarını dikkate alarak eylemlere hiç katılmadım, 5= Çağrılarını sıklıkla dikkate alarak eylemlere katıldım)

1. Sahte (çapulcu X gibi) veya anonim(belirli bir kişiye ait olmayan Çarşı, Redhack gibi) hesaplar	①②③④⑤
2. Bir sendika/örgüt/platform hesapları	①②③④⑤
3. Bir siyasi parti hesabı	①②③④⑤
4. Ünlü bir oyuncu/müzisyen/sanatçı hesabı	①②③④⑤
5. Arkadaşlarımla hesapları	①②③④⑤

KİMLİK LİDERLİK ÖLÇEĞİ

Lütfen, yukarıda, çağrılarına sıklıkla uyarak eylemlere katıldığınız **TEK BİR KANALI** düşününüz ve aşağıdaki sorular doğrultusunda bu kanalı değerlendiriniz. (1= Hiç katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4= Katılıyorum 5= Tamamen katılıyorum). **Bu kanaldan yapılan eylem çağrılarına sıklıkla katıldım, ÇÜNKÜ BU ÇAĞRIYI YAPANIN**

1) Gezi Parkı Eylemlerinin katılımcıları neyi savunuyorsa onu temsil ettiğini düşündüm.	①②③④⑤
2) Gezi Parkı Eylemlerinin katılımcılarının tipik bir temsilcisi olduğunu düşündüm.	①②③④⑤
3) Gezi Parkı Eylemlerinin katılımcılarının örnek bir üyesi olduğunu düşündüm.	①②③④⑤
4) Bir Gezi Parkı Eylemleri katılımcısının nasıl olması gerektiğine örnek olduğunu düşündüm.	①②③④⑤
5) Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının tarafını tuttuğunu düşündüm.	①②③④⑤
6) Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının savunucusu olarak davrandığını düşündüm.	①②③④⑤
7) Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının çıkarlarını gözettiğini düşündüm.	①②③④⑤
8) Ne yaparsa yapsın, aklında her zaman Gezi Parkı Eylemleri katılımcılarının çıkarları olduğunu düşündüm.	①②③④⑤
9) Gezi Parkı Eylemleri katılımcıları arasında birlik bütünlük hissi yarattığını düşündüm.	①②③④⑤
10) Eyleme katılanlara aynı grubun parçası olduklarını hissettirdiğini düşündüm.	①②③④⑤
11) Bir Gezi Parkı Eylemleri katılımcısı olmanın ne demek olduğuna ilişkin bir anlayış geliştirdiğini düşündüm.	①②③④⑤
12) Gezi Parkı Eylemlerinin değerleri ve idealleriyle ilgili katılımcıların algılarını şekillendirdiğini düşündüm.	①②③④⑤